

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Instructio practica ...

Continens Armamentarium Seu Panoplima Spiritualem - Id est, Varia arma
& media ad omnis generis tentationes fortiter sustinendas, & feliciter
superandas, Ad Omnium Quidem Animarum

Lohner, Tobias

Dilingæ, 1688

Pars V. De Tentationibus variarum Personarum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-48377](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-48377)

2. Ea Christi, & Sanctorum exemplis (quibus ad novissimum locum amplectendum hortabantur) magis conformia sunt. 3. Proximum magis edificant, & ad amorem mutuum incitant, dum quæ ipse forsitan alioqui obire deberet, munera suscipimus. Majorem profectus nostri occasionem offerunt, cum quod magis nos humiliamus, & deprimimus, tanto magis in Spiritu proficiamus, & cælestium donorum capaces efficiamur. 4. Majorem animo quiete conciliant; cum ejusmodi minima officia securis, & sine invidia possideantur, sine grandi labore obtentur, & sine dolore amittantur, atque aded verum sit, quod, qui separat pretiosum à vili, quasi os DEI id est, specialiter dilectus sit, ut Jeremiæ c. 15. dicitur.

. P A R S V .
DE TENTATIONIBUS
VARIARUM PERSONARVM.

I. Etsi omnes illæ tentationes, de quibus habemus est actum, Personis occurrere soleant, sunt tamen illæ plerumque communes omnibus hominibus, quia verò adhuc multæ supersunt, quæ certo Personarum generi propriæ sunt, speciatim verò Religiosis, Monialibus, Magistratibus, Subditis, Conjugibus, Viduis, Orphanis, Captivis, Damnis ad mortem; ideo pro his quoque breviter arma sunt præparanda, & subministranda, quod in præterita parte præstabitur.

CAPIT.

CAPUT I.

DE RELIGIOSORUM TENTATIONIBUS.

II. **H**orum tentationes nec parvas, nec leves esse, jam olim cognovit Eremita ille, de quo in vitis Patrum legitur, quod, cum civitatem quandam intrasset, supra portam civitatis unum duntaxat dæmonem, innumeros verò supra tectum monasterii sedentes vidit, causamque rogans à Comite Angelo intellexit, luciferum imitari morem cujusdam Imperatoris, qui, ubi locum aliquem aut populum sibi multum resistantem videt, integrum exercitum ad eum debellandum mittit: ubi verò semel devicit, unicam præficit, qui eos in obedientia & subjectione contineat. Cum ergo sæculares plerique utpote devicti libenter voluntatem luciferi faciant, unum dæmonem iis in officio continendis sufficere; non item Religiosis, utpote qui totis viribus se orco opponant. Nihilominus tamen pleræque tentationes ad quatuor species revocari possunt, nempe ad eas, quæ ex tribus votis, & vitæ asperitate ac solitudine oriri solent; quæ proinde in hoc capite proponentur.

§. I.

Tentatio I. Circa Paupertatem.

III. **R**obertus Monachus in paupere quodam monasterio vivens, ubi & habitatio perquam incommoda, & victus tenuis, & vestitus vilis atque asper reperiuntur, grande concepit tædium loci, ideoque omnem copatum adhibet, ut ex illo ad alium commodiorem transferatur; sed quia ob vo-

tum stabilitatis advertit, se non faciliè voto suo potiturum, saltem Confessario suo tentationem hanc aperit, ab eoque remedium & solatium exposcit. Quæritur, quomodo huic tentationi sit obviandum?

Responsio.

IV. Inprimis illi finem, ob quem in Religionem intravit, considerandum proponat; an non enim propterea eam ingressus est, ut Christum pauperem sequeretur, ejusque Discipulus fieret? an non ergo sibi dictum existimare debet illud Christi Luc. c. 14. *Qui non renuntiat omnibus, quæ possidet, non potest meus esse Discipulus?* an non summè probro sibi ducet, si, cum Dominum & Magistrum suum advertat, pauperrimam egisse vitam, ipse in summa rerum abundantia vivere velit? an non contingeret illi, quod uni ex Ordine S. Francisci contigit, qui, cum togam paupertati contrariam portaret, ad judicium vocatus, & à S. Francisco interrogatus, quis esset? respondisset, se Franciscanum esse, audivit ab eodem Sancto, se illum pro Filio & Discipulo non agnoscere; neque enim suos tales togas portare? an non iterum repetet illud Luc. 9. *Qui me erubuerit (& paupertatem meam), hunc Filius hominis erubescet, cum venerit in majestate sua, & Patris, & SS. Angelorum.*

V. Secundò illi indicet, quid S. Chrysostomus in epist. I. ad Coloss. dicat: *Instruantur, inquit, mensæ duæ, una pauperibus omnis generis repleatur, discipulis altera. Illic argenti nihil, nec vini multum, sed quod tamen ad hilaritatem sufficit; hic vasa aurea &*

argentea, Ministri multi splendidi ac pretiosi, & sumptuosa fercula. In utrâ estis accubituri? in hæc vestrum, or. nor, plurimi: ego ad illam propero. Hac homines, illa Christum: Servos hac, illa Dominum habet recumbentem. Itaque sic etiam major illius, quam hujus voluptas, quanto jucundius cum Rege, quam cum famulis accumbere. In illa ego, qui que mecum eam elegerint, multa cum libertate, animique delectatione & loquemur, & audiemus omnia, vos autem in hac trementes ac timidi simul discumbentes, subvertique, manum quidem protendere audebitis, quasi ad Pedagogium, non ad prandium ingressi, & coram molestis ac servis Dominis trementes, & servorum more eadem cum Heris mensa communicantium abjectè loquemini. Duplici ergo nomine vos superamus, libertate scilicet, & honore, quibus quod ad voluptatem attinet, nihil conferendum. Ego quippe malim cum libertate, amicitia, gratia, panem & olera, quam cum servitute & inimicitia vitulum saginatum, & millo fercula. Conformiter scilicet illis Scholæ Salernitanæ verbis:

Si dat oluscula, mensa minuscula, pace repleta,

Ne pete grandia, lautaque prandia, lite referta.

VI. Tertio illi ostendat, quanto perfectius omnia, quæ horret, per paupertatem possideat; an non enim gauderet, si pro uno obulo centum aureos acciperet? quanto magis lætari debet, cum pro parvis & paucis rebus, quas reliquit, centuplum promissum habet? Si miratur divitias illius, qui multa castra & arces emere potuit, cur non magis paupertatem

tem

tem suam æstimet, quæ majora operatur? nam, ut
 S. Augustinus l. 28. sup. verba Apost. ait, Non tibi
 displiceat Paupertas tua, nihil eâ potes ditius invenire.
 Vis nôsse, quàm locuples sit? cœlum emit. Quibus tes-
 sauris conferri possit, quod pauperibus videmus in dila-
 tum? ut ad regnum cœlorum veniret dives, possessionem
 suâ obtinere non potuit; nunc obtinet, ut contentus
 perveniat. Quod ipsum confirmans S. Leo, semper
 inquit, dives est Christiana paupertas, nec pavet
 isto mundo indigentia laborare, cui donatum est
 omnium rerum Domino omnia possidere. Hinc mē-
 tō S. Hieronymus ep. 159. exclamat: O quanta be-
 titudo, pro parvis magna, æterna pro brevibus, pro mor-
 rituris semper viventia recipere, & habere Dominum
 debitorem. Quale autem sit centuplum pauperibus
 promissum, ibidem indicat dicens: Qui carnalia pro
 Salvatore dimiserit, spiritualia recipiet, quæ compen-
 satione & merito sui ita erunt, quasi si pro parvo nu-
 mero centenarius numerus comparatur. Hec est men-
 sura coagitata, quæ ita meritorum copiam excedit, ut
 excessum istum nec lingua eloqui, nec mens cogitare
 sufficiat.

VII. Quartò ut minùs sentiat asperitatem imago-
 nariam paupertatis, ostendat illi, quanta jucunditas
 & quies in eâdem paupertate reperitur, de qua
 olim dixit Seneca: Quietissimè viverent homines, si
 duo tollerentur, meum ac tuum. Redige itaque te ad
 pauca, ex quibus cadere non possis; inest paupertati,
 sine qua nihil est jucundum, securitas. Et S. Grego-
 rius, magna, inquit, est securitas cordis, nihil ha-
 bere concupiscentia secularis; qui nihil habet in mundo,
 quod diligit, nihil est in mundo, quod pertimescat.
 Et

Et clarius S. Petrus Dam. *Quid est centuplum*, inquit, nisi consolationes, visitationesque & primitia spiritus, qui super mel dulcis est? nisi testimonium conscientia nostra? nisi leta & jucundissima expectatio iustorum? nisi memoria abundantia suavitatis DEI, & magna vere dulcedinis eius multitudo, quam nec expertis necesse est dicere, nec inexpertis ullis verbis exprimere quisquam potest.

VIII. Quinto proderit, etiam unum, alterumve exemplum eorum, qui paupertatem singulariter aestimant, & amant, ob oculos ponere; qualia esse possunt S. Francisci, qui paupertatem in omni sua conversatione & sermone Matrem, Sponsam, Dominam, Reginam appellabat, & cum Mendicum quendam se pauperiorem aspiceret, ita sancta quaedam invidia commoveri solebat, ac si in re magna, multumque expetenda vinci se videret. Cum ad Principum mensas invitabatur, non prius eas adibat, quam aliquot panis frusta per viciniam mendicasset, quas dein in mensa cum gaudio exponebat. Cum Guardianus quidam cellam ei ex tabulis obiter dolatis preparasset, non prius illam inhabitare voluit, quam patres, ramis, viminibusque contexti paupertatis speciem exhiberent. Abbas Isaac, cum Eum Discipuli crebro monerent, ut pro monasterio possessiones, quae offerebantur, admitteret, sollicitus paupertatis custos semper eas accipere renuit, dicere solitus: Monachus, qui in terra possessiones quaerit, Monachus non est; sic quippe metuebat paupertatis suae securitatem amittere, sicut avari divites solent perituras divitias custodire, uti in spec. Ex. dist. 1. ex 35. refertur. S. Clara usque adeo paupertatem diligebat, ut

pi

privilegium paupertatis ab Innocentio IV. petenti, quâ petitione adeò delectatus est Pontifex, ut totum incredibilem voluptate manu propriâ conscripserit. Teste Plato l. 2. c. 3. S. Arsenius, cum mortui Fratris testamentum, quo hæres declarabatur, ei oblatus fuisset, illud laceravit, & dixit: Ego prius, quam Frater meus, mortuus fui; nihil ergo de relictis bonis ad me pertinet. Sanchez in regno DEI. p. 1. c. 9. f. 540.

§. II.

Tentatio II. Circa Castitatem.

IX. **N**orbertus Novitius Ordinis cujusdam Religiosi, cum vitam valde libidinofam in seculo duxisset, sicque gravem satissimam consuetudinem in luxuriam vitio contraxisset, tandem singulari DEI mirantis beneficio conversus, Religioso Ordini se commancipavit, sed ibidem ob recurrentes identidem peccatorum species, tam graves tentationes patitur, ut impossibile sibi esse credat, castitatem perpetuam servare, ideoque propemodum statuat, commisionem ab Ordine petere. Quæritur, quomodo munendus sit contra tam gravem tentationem?

Responsio.

X. Inprimis studeat illi falsam persuasionem eripere, quâ judicat, impossibilem sibi castitatis observacionem esse, eumque in finem ipsi narret, quid S. Augustino olim contigerit, qui, cum simili persuasione deceptum animum gereret, quondam continentium cum bino Puerorum & Puellarum grege in visione objectam vidit, & ore subidente dicentem audivit: *De-*

merunt isti, & ista, & tu non poteris? à quo tempore tantam facilitatem in servanda castitate expertus fuit, ut ultro exclamavit! *O quam suave mihi subito factum est, carere suavitatibus nugarum, & quas amittere metu fuerat, jam dimittere gaudium erat.*

XI. Secundò eidem narret, quid S. Thomæ Aquinatis venerit, quòd nempe ob victoriam unicam generosam de impudica muliere reportatam, ab Angelis baltheo circa lumbos sit succinctus, & ab eo tempore nullam unquam carnis tentationem sensit. Unde meritò & ipse Norbertus sperare potest, quòd, si semel iterumque fortiter contra ejusmodi tentationes certarit, magnam denique & ipse in servanda castitate facilitatem per divinam gratiam sit experturus.

XII. Tertio illi narret, quid S. Ignatio Lojolæ ab initio suæ conversionis obtigerit, dum scilicet post votum castitatis coram B. Virginis altari in monte Serrato factum, & noctem pervigilem in precibus, quibus se dictæ Virginis tutelæ, patrocinioque commendaverat, ductam usque adeò in castitatis proposito firmatus sit, ut toto vitæ tempore nullam amplius difficultatem in ea servanda fuerit expertus. similem operam P. Ledesma ejusdem Societatis Sacerdos expertus est, qui, cum pariter de castitate servanda propè desperaret, B. Virginis ope imploratâ, ipsam cum S. Maria Magdalena & SS. Catharinis Martyre & Senensi aspectabilem habuit, quæ promisso ad castitatem tuendam auxilio, in habitu hanc stropham per socias cantari præcepit: *Divina res est castitas, majora sed sunt premia, quæ continenti dat DEVS.* Utatur ergo & ipse simili refugio, & simile haud dubiè auxilium & robur experietur.

XIII.

XIII. Quartò similiter narret, quid S. Paulus ait à DEO responsum, cùm carnis stimulum, quo vehementer colaphizatus fuerat, contigerit, quòd scilicet audièrit à DEO: *sufficit tibi gratia mea; nam virtus in infirmitate perficitur.* Gaudeat proin & Norbertus tam præclaram, sibi occasionem offeri virtutis periciendæ, & specialiter amoris erga DEUM ostendendæ, qui nunquam sanè clarius demonstratur, quàm quando tanta sibi ipsi in respuenda summa, ut aliqui sibi sò persuadent, voluptate violentia infertur; cùm in omnia Christianorum certamina, duriora sint præcastritatis, teste S. Augustino; nam ibi continua pugna & rator victoria reperitur. Unde meritò S. Gregorius l. 3. past. ait: *Admonendi sunt peccatum carnis gravantes, ut incessanter præmia suspiciant, & libenter præcul dubio tentationum, quas tolerans, labores calcabunt, si enim attendatur felicitas, qua scilicet transitu attingitur, leve fit, quod transendo laboratur.*

XIV. Quintò suadeat illi, ut diligenter se examine, an omnes regulas & industrias pro castitate servanda in Ordine suo præscriptas diligenter observaverit, hanc enim obedientiam & custodiam præcipuum esse modum pro tuenda castitate, jam olim senserunt SS. Patres & Asceticæ Ministri, inter quos P. Balthasar Alvarez, uti in l. 5. vit. refertur, dicere solebat, securitatem in agendo cum proximo esse valde magnam, adeo ut si quis ex obedientia infames fæminas accedens, mundissimas ibi cogitationes haberet, quasi esset aliquis Angelus; qui tamen si ex voluntate propria deturmaneretur, fœdissimis cogitationibus vexaretur. Hinc meritò S. Augustinus dixit: *Expedi inferius subijci superiorè, ut ille, qui subijci sibi vult id, quod est inferius*

se subiciat superiori suo. *Agnosce ordinem, quare patrem. Tu DEO, tibi caro. Quid justius? quid pulchrius? tu majori, tibi minor. Servi tu ei, qui te fecit, ut tibi seruiat, quod propter te factum est.* Quod ipsam etiam confirmans pius Alceta l. 3. c. 13. *disce, ait, celeriter superiori tuo te submittere, si carnem propriam optas subjugare; citius namque exterior vincitur inimicus, si interior homo non fuerit devastatus.*

§. III.

Tentatio III. Circa Obedientiam.

XV **C**olumbanus Religiosus asperum valde & immitem superiorem nactus, continuas ab eo increpationes patitur, sed & graves non raro pœnitentias persolvere cogitur, & quod maximè queritur, durissima imperia absque omni paterni animi sensu importata perficere jubetur, unde suavissimum alioqui obedientiæ jussum propè importabile sibi effectum esse faceret. Queritur, quomodo huic tam gravi tentationi sit occurrendum.

Responsio.

XVI. Inprimis illi exemplum Christi ante oculos ponat, qui non tantùm sanctissimis suis Parentibus, sed etiam impiissimis Præsidibus summam obedientiam præstitit, etiamsi difficilima, atque ad ipsam usque ignominiosissimam ac crudelissimam mortem ordinata imperia injungerentur. Unde S. Petrus Ep. 1. c. 2. tam sollicitè monet, ut Dominis & superioribus non tantùm bonis, sed etiam dyscolis obediatur, quia videlicet unus æquè, ac alter personam DEI repræsentat, atque aded, quidquid illis præstatur, DEUS sibi

Q

exhi-

exhibitum æstimat, uti rectè Nicolaus I. Papa in Ep. ad Mich. Imp. notavit dicens; *Praelati cum magna verentia tractandi sunt, nec eorum sunt mores aut tolli taxanda, quia cum DEI locum teneant, ejusque Personam referant, ipse sibi injuriam irrogatam deputat, quàm in Praelatos factam considerat.* *Dijs non detraheris inquit, & Principi populi tui non maledices.* *DEI vocat Praelatos ac Principes populi, ut in illis DEI consideremus, & injuriam illorum, Dei esse injuriam sciamus.*

XVII. Secundò illi referatur, quid DEVS olim Gertrudi pro defectu cujusdam personæ, quæ Congregationi præerat, oranti dixerit his verbis; *Ego caritatis abundantia pietatis, dulcedinis, & dilectionis meæ de vinea, quâ Congregationem hanc elegi, permitto habere aliquos defectus etiam illis, qui præsunt, inde meritum Congregationis augeatur; nam major virtus est, subjici ei, cujus defectus cognoscantur quàm alteri, cujus opera per omnia probata videntur.* *Ego sino superiores habere aliquos defectus, & veritate curarum quandoque maculati, ut magis militentur.* *Subditarum profectus crescit tam ex defectibus, quàm profectibus earum, quæ præsunt; similiter meritum illarum, quæ bene præsunt, crescit tam ex defectibus, quàm profectibus subditarum.* *Agnoscat ergo Columbanus providentiam DEI benignissimam, & tam præclaram virtutum & meritorum augendorum occasionem elabi non sinat.*

XVIII. Tertiò illi doctrina Richardi de S. Victoris sequentibus verbis tradita suggeratur: *Dei sunt, quæ solent obedientia perfectionem præpedire, & est, ne cogamur vel amata deserere, vel aspera tolerare.*

Sed si semel animus vel amore abstinentia, vel patientia perfectè incaluerit, protinus Ruben, id est, timor DEI ad omnem obedientiam absque ulla contradictione se subdit. Qui enim tam adversa perpeti, quam prosperis non delectari apud semetipsum statuit, que difficultas ejus obedientiam minuere poterit? Si enim dura & aspera quæque pro DEI amore etiam per memetipsum appeto, cur non magis hac ex adjuncta obedientia ad majoris meriti gloriam tolero?

XIX. Quartò suadeatur, ut sæpe Famulorum, Ancillarumque integros Greges menti obijciat, & quantum hi, qualiâque à suis Dominis vilissimæ mercedis, & tenuis victûs gratiâ perpetiantur, consideret, ut vel sic erubescat, quòd propter DEUM & æternæ felicitatis spem ipse pauciora longè, & leviora sustinere, & horum timore superioribus suis, qui Sacerdotes plerumque sunt, & viri magnis à DEO donis & honoribus exornati, obedire nolit.

XX. Quintò in memoriam illi revocetur, quòd Religionem utique eâ intentione intraverit, ut dicere cum S. Paulo posset: *Mihi autem absit gloriari nisi in cruce Domini mei JESU Christi, per quem mihi mundus crucifixus est, & ego mundo.* Gal. 6. quidni ergo ut cadaver se tractare pro libitu sinit? cur non insensibilem se ad omnes injurias & aspera quæque ostendit? cur non applicat sibi doctrinam Abbatis Bionisij apud Cassianum l. 4. inst. coll. 35. dicentis: *crux nostra timor Domini est; sicut ergo crucifixus jam non pro animi sui motu, membra sua quoque movendi vel convertendi habet potestatem; ita & nos voluntates nostras ac desideria non secundum id, quòd nobis suave est, ac delectat ad presens, sed secundum le-*

Q 2

gem

gem Domini, quâ nos illa constrinxerit, applicare debemus.

XXI. Sextò suadeatur, ut exempla eorum, qui durissimos Superiores cum magna patientia sustinuerunt, ob oculos ponat. Sic de Libertino Monacho legitur, quòd ab Abbate suo percussus suppedaneum scabello, & quoad totam faciem tumidus & lividus effectus illis, qui, quomodo hæc vulnera & tumores ei obtigissent, quærebant, nihil contra superiores dixerit, sed se in scabellum incidisse responderit, ut in spec. Ex. dist. 1. ex. 5. refertur. Sic etiam Innocentius senis cujusdam morosi & iracundi in Asia Diapulus per novem annos non modò injurias & ignominias, sed etiam verbera & plagas quotidie ab eis sustinuit, ita ut semper ferè aut oculum, aut collum, aut caput lividum aut vulneratum haberet, & carnes ei toto hoc tempore summam semper obedientiam constantissimè exhibuit, ut ibidem. d. 2. ex. 244. narratur; ut adeo meritò P. Petrus Faber è Societate Jesu adhortatus sit subditos, ut in superioribus non mala, sed sola bona considerarent, imò si viderent, eos longè à virtute abesse, eò acriùs emittentur ipsi, ut se divini amoris, timorisque respectu statu suo se perficerent diligentia, fidelitate, & obsequio, nam ita demum ubi gratos ipsi

DEO efficerent, dignos per obedientiam fore, quibus etiam boni Præsides concederentur.

§. IV.

Tentatio IV. circa alias Religionis molestias.

XXII. **B**onifacius Religiosus putans se magna cum quiete in Religione victurum, omnia alia experitur; nam & orare assidue, & continuo laborare, aut in cella solitarius sedere, & lectioni spirituali, aliisque similibus functionibus incumbere cogitur, ex quibus tamen omnibus ingens potius sibi fastidium, tædiumque, quam voluptatem generari fatetur; nec tamen remedium sufficiens ad superandum hoc tædium, tentationemque reperit. *Quæritur, quomodo huic tentationi sit obviandum?*

Responsio.

XXIII. Inprimis ei ostendat, quòd, cum professionem semel in Religioso Ordine fecerit, perfectio, quæ est finis Religionis, ad quem omnes Religiosi tendere debent, facta sit centrum illius, atque adeò, quemadmodum nulla res creata quiescere unquam potest, nisi in centro suo (uti in Elementis maximè patet) ita nec ipse veram quietem unquam reperitur, nisi perfectionem studiosè sectetur, uti rectè Thomas Kemp. l. i. c. 25. advertit dicens: *Religiosus fervidus omnia bene portat, & capit, quæ illi jubentur. Religiosus negligens & tepidus habet tribulationem super tribulationem, & ex omni parte patitur angustiam, quia interiori consolatione caret, & exteriori querere prohibetur. Unde meritò hortatur: Esto vigilans & diligens in Dei servitio, & cogita frequen-*

Q3

quen-

quenter: ad quid venisti, & cur seculum reliquisti? Nonne ut Deo viveres, & spiritualis homo fieres: igitur ad profectum serveas; si enim dederis te ad servitium, invenes magnam pacem, & senties levorem laborem propter DEI gratiam, & virtutis amorem.

XXIV. Secundò illi ostendat, quanta iucunditas insit statui Religioso, si quis ad eam capiendam legitime se disponat. Ita ut Chrysostronus in Matt. dicere ausus sit, inter delectationes Mundi & Religionis tantum esse discrimen, quantum est inter deos modulatè canentes, & porcos in suo cœno conditè grunnientes. S. Laurentius Justinianus vel dicere solitus sit, consultò à DEO esse factum, ut Religiosi statùs iucunditatem occultaret, quoniam si eam homines cognoscerent, futurum esset, ut mundus planè totus exhauriretur, dum omnes Religiosi fieri vellent. Unde meritò iterum exclamavit pius Author l. 3. c. 10. dicens: *O grata & iucunda DEI servitus, quâ homo veraciter liber & sanctus O sacer status Religiosi famularis, qui hominem angelis reddit equalem, DEO placabilem, deemonibus terribilem, & cunctis Fidelibus commendabilem! O amplectendam, & semper optandum servitium, quod summum promeretur bonum, & gaudium acquirit sine fine mansurum!* Inquirat ergo, an non obstaculum fortè opponat, quò minus talem iucunditatem experiatur: an non in ipso etiam locum habeat, quod citatus Author l. 1. c. 21. insinuat dicens: *Quòd desideramus (consolationes) non habemus, aut rarius sentimus, nos in culpa sentimus, quia compunctionem non querimus, nec vanas & externas omnino abjicimus.*

XXV. Tertio illi ostendat, quàm copiosam illi gratiam ad vocationem implendam offerre paratus sit DEUS, si ad eam accipiendam se disponere velit, ut meritò S. Bernardus in l. de ded. Eccl. dixerit, videri sibi in Religiosorum animis idem per gratiam fieri, quod in Ecclesiis dedicandis fieri solet, ut pictæ cruces oleo sacro inungantur; hinc est, inquit, quòd multi abominantur, & fugiunt penitentiam, crucem quidem videntes, sed non videntes unctionem. Vos, qui experti estis, ecce scitis, quia verè crux nostra inuncta est, & per gratiam adjuvantis spiritus suavis & delectabilis est penitentia nostra, & ut ita dicam, amaritudo nostra dulcissima. Dicat ergo & ipse cum libello de lmit. l. I. c. 19. *Adjuva me Domine DEUS in bono proposito, & sancto servitio tuo, & da mihi nunc hodie perfectè incipere, quia nihil est, quod hactenus feci.*

XXVI. Quarto hortetur ipsum, ut meminerit, quid idem Author l. I. c. 25. prudenter notaverit dicens: *Vnum est, quod multos à profectu, & ferventi emendatione retrahit, horror difficultatis seu labor certaminis. Enimverò illi maximè præ cæteris in virtutibus proficiunt, qui ea, quæ sibi magis gravia & contraria sunt, virilius vincere nituntur; nam ibi homo plus proficit, & gratiam meretur ampliorem, ubi magis seipsum vincit, & in spiritu mortificat. Unde concludit tandem & hortatur in fine; Vigila super teipsum, excita teipsum, admone teipsum, & quidquid de aliis sit, non negligas teipsum. Tantum proficies, quantum tibi vim intuleris.*

XXVII. Quinto suggerat illi consilium ejusdem Authoris dicentis lib. I. cap. 18. *Intuere Sancto-*

rum Patrum vivida exempla, in quibus vera perfectio
 refulsit, & religio, & videbis, quàm modicum
 & penè nihil, quod nos agimus. O quàm strictam
 abdicatam vitam Sancti Patres in Eremito duxerunt
 quàm longas & graves tentationes pertulerunt! quàm
 frequenter ab inimico vexati sunt! quàm crebras
 fervidas orationes DEO obtulerunt! quàm rigidas
 continentias peregerunt! quàm magnum zelum & feru-
 rem ad spiritualem profectum habuerunt! quàm fortiter
 bellum adversus edomationem vitiorum gesserunt! quàm
 puram & rectam intentionem ad DEVM tenuerunt.
 Per diem laborabant, & noctibus orationi diutius
 cabant, quamquam laborando ab oratione mentali
 nimè cessarunt. Omne tempus utiliter expendebat
 omnis hora ad vacandum DEO brevis videbatur, &
 pro magna dulcedine contemplationis etiam oblivio
 tradebatur necessitas corporalis refectiois. Datis sunt
 in exemplum omnibus Religiosis, & plus provocare
 debent ad bene proficiendum, quàm tepidorum
 rus ad relaxandum. Utinam in te penitus non dormi-
 ret profectus virtutum, qui multa sapius exempla
 sti devotorum.

XXVIII. Sextò denique ostendat illi, quàm non
 modò fastidiosa, sed potiùs summè jucunda sit solitu-
 tudo, si ei assuescat; uti rectè iterum pius Author
 c. 20. advertit dicens: Cella continuata dulcescit, &
 malè custodita tadium generat. Si in principio con-
 versionis tue bene eam incolueris, & custodieris, erit
 tibi postea dilecta amica, & gratissimum solatium.
 In silentio & quiete proficit anima devota, & discit abse-
 dita scripturarum. Ibi invenit fluentia lacrymarum,
 quibus singulis noctibus se lavet, ut conditori suo tantò
 fami-

familiarior fiat, quanto longius ab omni seculari tumultu degit. Quid potes alibi videre, quod hic non vides? ecce cœlum & terra, & omnia elementa, nam ex istis omnia sunt facta. Si cuncta videres presentia, quid esset, nisi visio vana? Leva oculos tuos ad Deum in excelsis, & ora pro peccatis tuis, & negligentis: dimitte vana vanis, tu autem intende illis, quæ tibi præcepit Deus. Claude super te ostium tuum, & voca ad te *ESVM* dilectum tuum: mane cum eo in cella, quia non inuenies alibi tantam pacem. Quæ omnia etiam SS. Patres copiosè confirmant, inter quos S. Hieronymus, oppidum, inquit, mihi carcer est, & solitudo Paradisus. D. Bernardus verò, cœli & celle, inquit, habitatio cognata, cœlum & cella cognitionem habent nominis, sic & pietatis. Cœlum dicitur à celando, & quod celatur in cœlis, hoc & in cellis; quod quaritur in cœlis, hoc & in cellis, nempe vacare Deo, frui Deo. Angeli Dei cellas habent pro cœlis, & aquè delectantur in cellis atque in cœlis, à cella in cœlum ascenditur. Cella terra sancta est, & locus sanctus, ibi anima Deo jungitur, in templo & in cella divina tractantur, sed sapius in cella; ut aded verè dixerit non nemo: Nunquam minùs solus sum, quàm cum solus sum.

CAPUT II.

DE TENTATIONIBVS MONIALIUM.

XXIX. **C**Lara Monialis, Juvenis etiamnum & vegeta, multas quidem tentationes aliis Religiosis communes, sed eam præcipuè Monialibus propriam patitur, quòd intra claustrum monasterii

Q 5

sterii

sterii inclusa, neque cum parentibus & amicis, neque cum aliis externis conversari, & nonnullum ex alio quo illorum solatium haurire possit. Quæritur, quo modo contra hanc tentationem muniri queat?

Responsio.

XXX. Inprimis illi ostendat, peculiaris favoris in diem hoc esse, quod DEUS ita illam includit, ut enim Venatores Accipitri oculos obvelant, ne meliorem prædam infectatus nobiliorem dimittat; ita DEUS obvelat oculos mentis & corporis motibus, ne videant, & desiderent vanitatem mundi, & sic DEUM concupiscere, & amare omittant. Sicut item Imagines elegantes & altaria velis obteguntur, ne sordibus infectæ splendorem suum & pulchritudinem amittant, ita DEUS moniales vult obtegitas esse, ut tantò pulchrior ipsarum anima, pudicitiaque remaneat, aptaque fiat ad sacrificium holocausti in ea offerendum, oret proin cum Davide Psal. 138. *Averte oculos meos, ne videant vanitatem; sicutque* ut Tertullianus l. de vel. Virg. c. 15. similem Virginitatem fecisse ait, confugiat ad velamen capitis quasi ad galeam, quasi ad clypeum, quo bonum suum protegat adversus ictus tentationum.

XXXI. Secundò illi finem & scopum, ob quem monasterium ingressa est, in memoriam revocet, ideòque illis citati Tertulliani c. 16. verbis eam alloquatur: *Nupsisti Christo, illi tradidisti carnem tuam, illi sponsasti maturitatem tuam, incede secundum spiritum tui voluntatem.* Quænam autem sit ejus voluntas indicat idem Doctor dicens: *Christus, qui & alias sponsas, & maritalas velari jubet, utique mundum*

magis suas. Et iterum: *Murum sexui tuo strue, qui nec tuos emittat oculos, nec admittat alienos. Quid alios videre, aut ab aliis videri desiderat, qua ad Dominum videndum se praparat?* Zelotypus est Jesus, ait S. Hieronymus in epist. ad Eustach. Non vult ab aliis videri faciem vestram.

XXXII. Tertio illi insinuet, quod cum omnes mulieres intra domum morari oporteat (unde veteres, teste Plutarcho, testudinem illis pro simbolo assignarunt, easque *Domiportas* appellarunt) magis sponsam Christi hanc solitudinem amare queat, maxime cum implemet Osee c. 2. dicat: *Ducam eam in solitudinem, & loquar ad cor ejus.* Si ergo amantes se invicem carnaliter semper solitaria loca, in quibus mutuo colloquantur, quærunt, & eligunt, & nihil magis, quam Arbitros & spectatores oderunt, quanto magis sponsa Christi cum dilecto suo locutura solitudinem quærere, & amare debet. Sequatur ergo consilium S. Augustini de bono viduit. sic hortantis: *Currite ad illum, placete illi ex illo, vivite cum illo, in illo, de illo.*

XXXIII. Quarto eidem spem faciat, quod, sicut aviculæ inclusæ ab initio quidæ solitudinis impatientes exitum, ubique sollicitè quærunt, sed paulò post eidem solitudini assuetæ adeò illâ delectantur, ut neque aperto etiam ostio exeant, ita & ipsa similem effectum tantò certius sperare possit, quanto forrior est gratia divina, quàm consuetudo; & quanto plura exempla hujus ipsius voluntariæ permanentionis ab oculos in omni loco & tempore versantur.

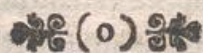
XXXIV. Quinto eidem suadeat, ut Rachelis Monialis exemplum sequatur, quæ, à Judaismo conversâ, & in monasterium recepta videret, alias suas sorores

iores

rores à parentibus & cognatis visitari, sibi autem utpote è Judæis oriundæ nihil simile fieri, coram imagine B. Virginis se prostrabat, & amabili vultu dicebat: Mater amantissima, en aliæ Sorores à Matribus & Amicis solatium & gaudium habent, ego autem pauperca & pupilla, & indigna ad te Dominam & Cognatam meam fidenter accedo: Tu sola præ omnibus mihi es refugium & solamen. Quo factò majus solatium quam ulla alia Soror ex suo cum amicis colloquio portavit. Idem ergo respectu Christi Sponsi sui Clara observet, sibi que à Christo dictum existimet: Numquid ego tibi melior sum, quàm omnes alij homines & amici? nec dubitet, quin similem effectum solatium sit expertura.

XXXV. Denique & saluberrimam S. Gregorii doctrinam ei suggerat dicentis: Si carni quidlibet abseverimus, mox in spiritu, quod delectat, invenimus: tentationi quippe anima si exterior evagatio clauditur, interior accessus aperitur; nam quò extra se spargi propter disciplinam mens non potest, eò super se per profectum extendere amplius potest; quia & in altum crescere cogitur, quæ per ramos distendi prohibetur: ut cum rivus fontis obstruimus, fluentia surgere ad superiora provocamus. Hinc & in Threnis dicitur: Sedebit solitarius & tacebit, quia levabit se super se. Seneca verò ait: Quàm contempta res est homo, nisi supra humana surrexerit.

CAPUT III.

DE TENTATIONIBVS CVRATORVM
ANIMÆ.

XXXVI. Sicut omnium Officiorum gravissimum & periculosissimum est munus curandarum animarum, ita variæ quoque tentationes in illo obsequio occurrunt; nam aliæ quidem circa distractiones, aliæ circa talenta ad illud necessaria, aliæ circa difficultates & labores, aliæ circa pericula corporis & animæ, aliæ denique circa fructum laborum occurrunt: de quibus proin omnibus ordine in hoc capite agendum erit.

§. I.

Tentatio I. circa distractiones hujus Officii.

XXXVII. Sapientius sacerdos solitudini & quieti assuetus, cum animarum curam suscepisset, advertit, tantopere se hujus muneris functionibus & laboribus distrahi, & occupari, ut vix sibi tempus ad sacrificium Missæ offerendum, officiumque divinum dicendum relinquatur. Quare propemodum decernit, curam animarum iterum relinquere; prius tamen à confessario hoc de negotio consilium petit. Quæritur, quid illi respondendum sit?

Responsio.

XXXVIII. Inprimis illi significet, quid P. Balthasar Alvarez Societatis JESU, insignis Asceta dixerit, nimirum nimium hoc solitudinis & quietis desiderium in hominibus ad curam animarum vocatis, non esse spiri-

spiritum DEI, cùm illis constet, divinam Majestatem contrarium velle; & ideo talibus quietem amantibus DEUM saepe subtrahere portionem spiritûs tabularum otiosis & inutilibus servis. Id quod Alphonsus de Poa Ordinis S. Francisci, teste Rodriquez p. 3. tr. i. c. 6. expertus. Cùm enim hic bene multos annos in excelsis Indiarum Novalibus gnaviter desudasset, & tandem fessus, studio recolligendi se, atque supremo certamini præparandi, sepositâ aliorum curâ, in Hispaniam migrasset, passus est, quoties orationi, vacabat, Christum crucifixum sibi ob oculos versari, sequentibus verbis exoptulantiem: *Quare me in hac crucerecordatione tuam quietem, commodoque sectaris?* unde ad statum reverſus, strenuum multis annis operarium egredietur in pharetra amoris p. 2. c. 1. occini posset: *Quomodo quis potest dicere, se diligere DEVM, & ejus amore appetere, qui ejus imaginem videt in sterquilino jacere, & non curat? aut si cogitat, quod Filius DEI pro animabus redimendis mortuus est, & ipse pro animabus mori non cupit? quomodo credis, te amicitiam spiritus habere, qui ejus sponsam ab adulterio non custodis: et eam festinanter ad sponsum non reducis?*

XXXIX. Secundò illi narret, quid olim P. Martinus Guttierrez Societatis JESU Francisco Ribera Doctore Theologiæ responderit, teste Ludovico de Ponte c. 30. vit. P. Balth. Alvar. ; cùm enim hic decessisset, se colligere, & domum quamquam prope Sacellum D. Virginis, quam impensè amabat, exire, & inde ad vicina loca concionandi gratiâ excurrere, reliquum verò tempus cum libris consumere, respondit P. Martinus: *Domine Doctor, placet huic modo*

modi propositum, sed attendite, quis tunc retineat si-
 ni optimum pignus, quod habet, propriam scilicet vo-
 untatem. Quæ vox ad eum cor ejus penetravit, ut sta-
 tim decreverit, relicto mundo Societatem ingredi.
 Quare optimè faciet Sapritius, si exemplum Sponsæ se-
 quatur, de qua S. Bernardus super verba cant. 2. Sur-
 ge, propera, amica mea, columba mea, formosa mea,
 & veni: discurrens sic loquitur: *Audit Sponsa, ut sur-
 gat, & properet, haud dubium, quin ad animarum
 lucra. Hoc siquidem vera & casta contemplatio habet,
 ut mentem, quam divino igne vehementer accenderit,
 tanto interdum repleat zelo & desiderio acquirendi DE-
 I, qui eum similiter diligant, ut otium contemplatio-
 nis pro studio prædicationis libentissimè intermittat, &
 rursum potita votis aliquatenus hac in parte tantò arden-
 tius redeat in idipsum, quantò fructuosius intermississe se
 meminert, & iterum sumpto contemplationis gustu va-
 lentius ad conquirendum lucrum solitâ alacritate recur-
 rat.*

XL. Tertio illi ostendat, quantopere DEO
 placeat ejusmodi proximo impensa obsequia, eumque
 in finem verba S. Laurentij Justiniani c. 12. de cast.
 connub. referat sic loquentis: *Anima, que lucrata est
 verbo, verbo fructificare conatur, quoties se offert causa.
 Quandoque impellitur seu vocatur à verbo, non mi-
 nus ardentè, quàm prudenter postponit se, sua interpo-
 nit, ut vacet Proximo, ut Proximi fecundetur profe-
 ctibus. Nullo quidem exercitio congruentius occupatur
 Sponsa, quàm cum intendit animarum lucris; hoc ete-
 nim sacrificio nihil majus, nihil suavius verbo redolet.
 Unde Petro, cum diceret: *amas me?* illèque responderet:
*Domine, tu nosti omnia, tu scis, quia amo te: ipse mox
 intu-**

intulit dicens: *Pasce oves meas*. Nihil amanti ardentius
 carius potuit committere, quam illud, propter quod exi-
 naniri voluit, & mori. Quod ipsum confirmans S. Chry-
 sostomus Ep. 54. quâ Gerontium Presbyterum ad iter pro animarum salute suscipiendum hortabatur,
 post alia sic ait: *Hujusmodi peregrinationes suscipere
 longè præstantius est, atque conducibilis, quam domi
 desiderare.* Illic enim degens etiam hæc habere potes,
 nunc habes, hoc est jejunium, vigiliæ, cateraque Phi-
 losophia Christiana genera; domi autem desidens ea
 erari non potes, quæ si in illa regione commorareris, ad-
 pisci potes, nimirum tot animarum salutem, periculorum
 mercedem, tantæq; animi promptitudinis ac studij pro-
 mium.

XLI. Quartò illi ostendat, quòd hoc iplo, quòd
 proximo vacet, in studio & augmento propriæ per-
 fectionis non parùm proficiat, quia, teste S. Grego-
 rio, *charitas, quæ divisa unire consuevit, cor justis divitiis
 per multa compellit, quod tamen tantò ardentius à DEO
 colligit, quanto latius per sancta desideria spargit.* Cui
 adstipulans D. Bernardus, is, inquit, *puritatis inferna-
 ris gloriâ non fraudatur, qui dicere potest cum Prophetâ
 Oblivioni datus sum tanquam mortuus à corde.* Bene
 oblivio, si te ipsum nescias, ut proximo prosis; bene mor-
 tem mortuus es à corde, si jam tibi vivere non studas,
 sed ei, qui pro te mortuus est. Sanè in tanta oblivione, si
 necesse est cor bene esse consciùm sibi, quò te in lucro secu-
 riùs foris extendat, cum securam intra se reliqueris, con-
 scientiam. Hinc & alibi ait: *Noli nimis insistere
 contemplationis, quia meliora sunt ubera prædicationis,
 nam etsi Rachel formosior, Lia tamen
 fecundior est.*

§. II.

Tentatio II. Circa carentiam satisfactionis in officio
obeyendo.

XLII. **P**Aphnuius Cooperator recenter ad curam
animarum promotus, cum nec Confessio-
nes audire, nec conciones habere, nec alia ministeria
obite cum satisfactione se posse adverteret, gravem
animo pusillanimitatem, & diffidentiam concepit, &
ideo abdicare se susceptâ curâ decrevit. Quæritur, quo-
modo confirmandus sit in antiquo proposito?

Responsio.

XLIII. Inprimis illi ostendat, quantopere hæc
diffidentia DEO displiceat; ratione cuius plurimis a-
nimarum curatoribus evenit, quod olim Num. 20.
Moysi & Aaroni dixit DEUS: *Quia non credidistis
mibi, ut sanctificaretis me coram Domino, non introdu-
ceris hos Populos in terram, quam dabo eis.* Sed & de
illidem meritò dicet, quod Num. 14. de Populo Israë-
litico ad Moysen dixit: *Vsquequo detrahet mibi Po-
pulus iste? quousque non credent mibi in omnibus signis,
qua feci coram eis? Feriam igitur eos pestilentia atque
consumam.*

XLIV. Secundò illi ostendat, quantas promissio-
nes fecerit DEUS assistentiæ suæ iis exhibendæ, qui
pro gloria sua & animarum salute desudaverint. An
non enim apertè Luc. 21. dixit: *Cum steteritis ante pra-
sides & Reges propter me, nolite cogitare, quomodo, aut
quid loquamini. Non enim vos estis, qui loquimini,
sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis. Ego
enim dabo vobis os & sapientiam, cui non poterunt re-
sistere,*

R

sistere,

sistere, & contradicere omnes adversarij vestri. Et certe si olim pro tabernaculo ædificando vocavit Beseleel ex nomine, & illum Spiritu DEI, sapientiã & intelligentiã, & scientiã in omni opere implevit, eique locum Ooliab dedit, ut facerent cuncta, quæ præceperat Moysi; quantò magis eos, qui tabernaculum spirituale in animabus, quæ sunt templum DEI, ædificant, moliantur, necessariã scientiã, aliisque talentis non destituet. Unde meritò P. Balthasar dicebat, ex quo DEUS aliquem vocavit ad certum officium, eum etiam deducturum cum profectu. Quod si enim, per oneret, quàm ferre possit, seipsum onerat, quia non recipit supplere, quod illi deest. Id igitur ego vellem inquit, ut ipse manu suã mihi aliquid imponeret, quæ meas facultates excederet, nam hoc ipso teneretur mihi dare.

XLV. Terriò illi ostendat, quàm rudes olim Apostoli ante Adventum Spiritûs Sancti fuerint, & quàm potenter postea & abundanter virtute ex alto fuerint induti, ita ut totum mundum propè ad Catholicam fidem converterint, meritòque S. Paulus 1. Cor. dixit: *Quæ stulta sunt mundi, elegit Deus, ut confundat sapientes: & infirma mundi elegit Deus, ut confundat fortia: & ignobilia mundi, & contemptibilia elegit Deus, & ea, quæ non sunt, ut ea, quæ sunt, destruat, ut non gloriatur omnis caro in conspectu ejus.* Quod ipsum testimonio S. Augustini magis confirmari potest, qui tr. 7. in Evang. illa verba Joannis c. 1. *Ecce ego mitto Israëlita, in quo dolus non est: explanans, quid faciamus inquit, Fratres? deberet & iste primus esse in Apostolis. Et non solum primus non nominatur in Apostolis, nec primus, nec ultimus inter duodecim Nathanael,*

tantum testimonium perhibuit Filius DEI. Cujus causam mox subjiciens, intelligere debemus, ait, ipsum Nathanaelem eruditum & peritum legis fuisse; propterea noluit illum Dominus inter Discipulos ponere, quia idiotas elegit, unde confunderet mundum.

XLVI. Quartò illum hortetur, ut firmiter credat, quod S. Paulus Philip. 2. dixit, quòd scilicet DEUS operatur in nobis velle & perficere pro bona voluntate, id est, juxta mensuram fiduciæ, quam de ipsius auxilio, gratiæque concepimus, ita ut verissimè S. Bernardus l. 15. in Psalm. qui habitat: dixerit: *Tantum pro nos operabitur DEVS, quantum se nostra in eum fiducia extenderit.* Quod confirmans S. Cyprianus super illa verba Deut. 11. *Omnis locus, quem calcaverit pes vester utique spes vestra est, & quantumcunque illa processerit, obrinebit.* Meritò ergo etiam Paphnutius sperare potest in Domino, dicerèque cum S. Paulo 1. Cor. 3. *Fiduciam autem talem habemus per Christum ad DEUM; non quod simus sufficientes cogitare aliquid ex nobis, sed sufficientia nostra ex DEO est, qui & idoneos nos fecit Ministros novi Testamenti.*

§. III.

Tentatio III. Circa laborum difficultatem

XLVII. **B**arnabas Parochus magni cujusdam Pagi advertens, nimios esse labores, quos sive in habendis concionibus & Catechismis: sive in audiendis confessionibus: sive in visitandis, & per Sacramenta muniendis infirmis: sive propter domesticam Familiam gubernandam, œconomiãmq; administrandam occurrunt, tantum muneris sui fastidium concipit, ut propè de eodem abdicando se resolverit; quam

proin suam resolutionem Confessario suo aperit. Quæritur, quomodo hæc tentatio ei eripienda sit?

Responsio.

XLVIII. Inprimis illi ostendat, quid S. Chrysostomus ho. 43. illa S. Pauli I. Cor. 16. verba: *Ostium mihi apertum est magnum & Adversarij multi*: explicans dixerit, dum quærit: *si magnum*, quomodo *adversarij multi*? & respondet: *Quòd multi adeo relinquitur, indicium est Evangelica victoria. Nusquam enim nocentissimus ille adversarius irritatur gratia quam cum suorum instrumentorum multa eripi sibi videt. Verùm nos, ubi magnum aliquid & egregium opere statuerimus, nequaquam id nullo labore constituimus, sed cogitemus, sed utilitatem magis respiciamus. Vigetur exemplum ejus in Paulo, qui nihil, quòd multum essent Adversarii, cessat, verùm, quòd magnum parastium, instat diligenter negotio.*

XLIX. Secundò eidem ob oculos exemplum Jobi Patriarchæ ponat, cui quatuordecim anni gravissimis laboribus consumpti breves & jucundi hæc de causa videbantur, quia per illos Rachelem tantum à se dilectam lucraturum se sciebat; quomodo magis ergo ipsi omnes labores jucundi accidere debent, si minerit, se & pulcherrimas animas, & ipsam Deitatem infinite amabilem per totam æternitatem fructuam lucraturum; an non proin meritò illis pij Job de imit. Christi verbis I. 3. c. 47. *se excitabit & non te frangent labores, quos assumpsisti propter me, & tribulationes te dejiciant usquequaque, sed mea proin in omni eventu te roboret: & consoletur. Ego suffragor sum ad reddendum supra omnem modum & meum*

Non diu hic laborabis, nec semper gravaberis doloribus. Expecta paulisper, & videbis celerem finem malorum. Veniet una hora, quando cessabit omnis labor & tumultus. Modicum est, & breve, omne, quod transit cum tempore. Age, quod agis, fideliter labora in vinea mea, ego ero merces tua.

L. Tertio Pastorum quoque aliorum oves corporales custodientium exemplum saluberrimis S. Caroli Borromæi verbis proponat illi: Perpendamus, inquit, ovium Pastores, illos, qui in Cappadocum regione sunt, qualia & quanta pro pecorum suorum studiis patiuntur. Illi sæpenumero unversum triduum nive obruti perdurant. Dicuntur autem & qui in Lydia sunt, non minora mala ferre, dum integros menses difficilem illam solitudinem, pessimarumque bestiarum plenam vagando circumferunt. Si tantum erga pecora diligentie impendunt Pastores illi, quam, quaeso, excusationem habebimus, quibus rationales anima concreditæ sunt, quod profundum hunc somnum dormimus. Quis, quaeso, ab eo nos supplicio eripiet, quod istis debetur: si enim corpus trucidandum exponere, si innumeras mortes ferre oportebat, numquid ad hoc munus tanquam ad Nundinas currendum erat.

LI. Quarto denique perpendere eum jubeat, quantum non tantum laborum, sed etiam consolationum celestium ostium per munus hoc suum laboriosum ipsi sit apertum; id sanè DEUS Jeremiæ olim promississe videtur c. 15. dicens: Si separaveris pretiosum à vilis (id est animas à peccato) quasi os meum eris, id est, voluntate perinde repleberis; sicut ori per procurationem optimi cibi & potus varias delicias procurare solemus; id quod S. Franciscus Xaverius expertus est, ut

qui inter summos labores & difficultates tantis deliciis
& consolationibus cœlestibus affluebat, ut exclamare
cogeretur; satis est, Domine, satis est. Sed & P. Henriquez;
Henriquez; teste Orlandino p. 1. hist. Soc. l. 8. n. 1.
affirmavit, tantâ in medijs pro animarû salute susceptis
laboribus esse copiâ divinarum consolationum, ut quicquid
vis mallet his laboribus frangi, quàm subito in cœlestibus
rapi. In sede Juliacensi verò Provinciæ Peruanæ, cum
ceteri operarij nostri summos labores exhaurirent, omnino
que terreno solatio carerent, tam incredibili tantorum
eorum animi voluptate perfundebantur, ut sedes illa
Domicilium lætitiæ fuerit nominata, uti literæ anno
1603. Provinciæ Peruanæ testantur, ut adeo meminerit
tales operarij de laboribus suis dicere queant, quod
David de doloribus Ps. 93. dixit: *Secundùm multitudinem
dolorum meorum in corde meo (& laborum) consolationes
tuæ lætificaverunt animam meam.*

§. IV.

Tentatio IV. circa pericula corporis.

LII. **L**ucas cooperator advertens pestilentie contagionem
ingruere, ob quam rogatus a Parocho suo est, ut Pestiferorum ministerio
poni se patiatur, nullatenus adduci potuit, ut huic propositioni
assentiretur, assiduò prætendens vitæ amittendum
periculum, quod ex tali ministerio sibi certissimè
minere credebatur. Quæritur, quomodo roboratus
fuit à Parocho contra talis periculi timorem.

Responsio.

LIII. Inprimis meminisse eum jubet, quàm multos
in tali periculo constitutos DEUS illæsos servaverit, &

eduxerit, ut meritò hîc locum habere videatur effatum Alceræ cuiuspiam dicentis: *vita, quæ propter virtutem despicitur, per virtutem melius conservatur.* uti præ alijs expertus est S. Carolus Borromæus Archiepiscopus Mediolanensis, qui, licet summa cum sedulitate plurimis pestiferis inserviêrit, semper tamen ab iisdem sanus & incolumis discessit, ut vita testatur.

LIV. Secundò pariter jubeat eum meminisse, quòd hoc ipso, quòd curam animarum susceperit, etiam Pastoris munus assumpserit, atque adedò tanquam bonus Pastor animam suam pro ovibus suis debeat, uti Christus partim verbo Jo. c. 10. partim exemplo docuit, cui etiam adstipulatur S. Basilius reg. 80. c. 14. & 16. dicens, operarios debere esse Pastores ovium Christi, qui, quando cunque tempus postulat, ne animam quidem pro illis ponere dubitent, ut Evangelium illis impertiant. Imò & Patres ac nutrices illorum esse debere, qui ex magnitudine ejus, quæ in Christo est, charitatis, parati sint, libenti animo communicare non solùm DEI Evangelia, sed suam ipsorum vitam.

LV. Tertio illi ostendat, quàm multi reperiantur, qui cum iisdem periculis corporalia ministeria magna cum alacritate ac sedulitate exhibent iis ipsis, quibuscum ipse agere formidat; quàmque adedò erubescere ipse debeat, si illos lucri temporalis causâ tam generosè contemnere videat pericula talia, & ipse ob spem inæstimabilis præmii, lucrique animarum eadem subire formidet.

LVI. Quarto denique eidem demonstret, quàm pretiosa in conspectu Domini, & optabilis sit mors, quæ in tali obsequio charitatis incurritur, talis scilicet, quæ ipsi Martyrio comparetur; sic enim S. Lauren-

tius Justin. l. de SS. Martyr : expressè ait : *Magnum prorsus est Martyrii genus, utro se pro Christi amore dare periculis. Audi sine ferro Martyrem ex sola claritate morientem.* Et ideo in Romano Martyrologio 28. Febr. etiam recensentur illi Presbyteri, qui Alexandriæ, cum sub Valeriano pestis gravissima grassaretur, morbo illo laborantibus ministrantes, liberrimè mortem oppetièrunt, quos velut Martyres Religiosa piorum fides venerari consuevit; de quibus etiam S. Dionysius Episcopus Alexandrinus apud Eusebium l. 7. c. 16. sequens testimonium protulit: *Patribus, qui virtute erant præstantissimi, in hoc modum mortem oppetièrunt, adeò ut istud mortis genus, quod propter incredibilem pietatem, et robustam fidem suscipiebatur, nihil à splendore Martyrii abesse videretur.*

§. V.

Tentatio V. Circa pericula anima.

LVII. **L**iborius Parochus, cum frequenter illam tentationem animo volveret: *Difficile est inter spinas transsari, et inter illas nonungi; et calcare terram pedibus, ita ut nec lutum, nec pulvis eis adherat: Sed etiam verissimam esse in seipso adverteret, de gravissimas in Sacramentis administrandis, aliisque functionibus parochialibus obeundis tentationes periebatur; statuit se curæ animarum penitus subducere, aliúmque, qui loco suo eam suscipiat, constituere. Queritur, quomodo ab hac tentatione sit liberandus?*

Respon-

Responſio.

LVIII. Inprimis illi ostendat ex Marchantio tr. 1. lect. 6. in virga Aaron, quòd DEUS, sicut novit hoc onus esse grave, sic & gratiam ad ferendum haud dubiè velit suppeditare; sciat item, & velit pericula temperare, & timoratis specialem protectionem impendere; sic enim protexit Abrahamum in Chaldaea, Lothum in Sodomis, Jobum inter infideles, Daniëlem in Babylone, quos omnes voluit esse perfectos in medio nationis pravæ; ut nemo animum despondeat in quocunque statu, sed potiùs se divinæ providentiæ, protectionique committat. Hinc P. Balthasar Alvarez dicere solebat, securitatem in agendo cum proximo, quando ex obedientia suscipitur, esse valde magnam, aded, ut si quis obediendi causâ infames fœminas accederet, ut illas Christo lucraretur, mundissimas haberet cogitationes, quasi esset aliquis Angelus; qui tamen si ex propria voluntate in cubiculo suo maneret, fœdisibi cogitationibus ureretur. Nescio, inquiebat, quomodo quis possit tutum putare, quod à Domini voluntate recedit. *Quanam, quæso, securitas esse potest, ubi DEVS non est?* Certe Lanzizius opusc. 13. n. 443. testatur, novisse se non paucos, qui ex missionibus plurium mensium redibant magis collecti, devoti, puri, circumspecti, & regularum observantes, quàm in Collegiis fuerint.

LIX. Secundò bene illi inculcet, quòd, etiamsi DEUS non semper in ejusmodi periculis protegat à tentatione, hoc ipsum tamen ad majus meritum permittat ac præmium, id quod Marchantius lib. c. appposito exemplo ex Sophronio in cap. 3. prati spirit. confirmat, dum narrat, Cononi Presbytero Alexandrino

R. §

drino

drino, cùm in mulieribus baptizandis aut inungendis gravissimas tentationes experiretur, idcirco Monasterium deserere vellet, S. Joannem Baptistam apparuisse, & dixisse; tolera, & persevera: ego te ab hoc certamine liberabo. Cùm verò ille post hanc adhortationem, puellâ valde speciosâ ex Perside oblatâ, iterum timens scandalum, sumpto melo suo, omnino recederet, S. Joannes iterum apparuit, dixit: Revertere ad monasterium, & hoc te certamine eximam. Conone autem respondente, quomodo sperabo, quod toties pollicitus non præstitisti, respondit Sanctus: Volebam te pro hac pugna mercede donari, sed quia non vis, ecce aufero à te bellum hoc, mercede autem operis carebis; simulque ter sub umbilico signans usque ad eò omnem tentationem carnis abstulit, ut puellam illam baptizans inungens, mulierem esse non adverteret.

LX. Tertio illi significet, quòd, licet interdum ex fragilitate ipsum labi contingat, certò tamen persuadere sibi possit, etiam ob talem lapsum non esse omnittendam conversationem cum proximo, sed potius commoda longè majora, quæ inde proveniunt consideranda; id quod Marchantius l. c. ex illis Salomonis prov. c. 14. verbis ostendit: *Ubi non sunt boves, præsepe vacuum est; ubi autem plurima segetes, manifesta est fortitudo bovis.* Quem locum ille allegoricè sic ad hunc scopum explicat: Sicut, qui curat bobus, habet præsepe, id est, stabulum mundum. Qui autem habet boves, immundius habet stabulum, habet tamen etiam multitudinem fructuum, sic qui curam animarum non suscipit, nec in agro Domini laborat, sed totus sibi vacat, fortè habet majorem

maiozem munditiem conscientia. Sed qui boves suos jungit, id est, operas suas proximis navat, hic aliquando praesepe aut stabulum immundius habet; nam ex consuetudine hominum & negotiosa vita aliquid sordium saltem levium contrahere potest, ubertiores tamen fructus metit. Quod ipsum alii similitudine duorum globorum, quorum alter aureus, alter argenteus est, declarant; uti enim aureus facilius quidem sordibus ex aere nebuloso aut pulvere contractis inficitur, quam argenteus, ubi tamen per ignem aut aliud instrumentum purgatus fuerit, pretiosior longe est, quam argenteus; ita & is, qui cum proximo agit, facilius quidem maculam contrahit, quoad meritum tamen & charitatem longe pretiosior & acceptior est coram Deo.

LXI. Quartè denique eidem significet, quid Christus S. Gertrudi, uti l. 4. Rev. c. 47. videre est, dixerit: Si quis amans veritatem pro illa defendenda in aliquibus delinquit, durioribus verbis, zelo impatiente aliquos corripiendo, aut alio quocumque modo, sive negligentius, sive districtius agendo, hunc ego certò apud DEVM Patrem & omnes caeli cives fideliter excusabo, quemadmodum Mariam Magdalenam excusavi; imò pro ipso universa emendabo. Et aliàs cum adverteret, cor suum debile in aliquos defectus incidere, & tamen illud DEO offerret, ut in illo repausaret, Dominus respondit: Tuum debile cor affectu tali oblatum tantò gratius accepto, quam alterius cor forte; sicut magis acceptatur bestia multà veneratione excitata, quam domestica, eò quòd carnes ipsius tenuiores & suaviores sint ad vescendum.

§. VI.

§. VI.

Tentatio VI. Circa sterilitatem laborum.

LXII. **A** Nastasius Presbyter, & zelosus admodum curator animarum multos quidem labores & curas pro animarum salute suscepit, sed quod non vidit, exiguum aut nullum propè fructum ex tot laboribus se reportare, graviter tristatur, & ne frustra deinceps se fatiget, desistere à talibus infructuosis occupationibus decernit. Quæritur, quomodo abducendus sit ab hoc proposito?

Responsio.

LXIII. Primò illi saluberrimam S. Chryostomi hom. 3. in 1. Cor. doctrinam & adhortationem proponat: *Si hodie nemini persuaseris, inquit, persequeris, debis postridie: etsi nunquam persuaseris, mercedem tamen integram habebis, etsi non omnibus, paucis tamen ex multis persuadere poteris. Nam neque Apostoli universo orbi persuaserunt, licèt cum omnibus disputarint, & mercedem in omnibus assecuti sint. Noli ergo, cum orbem terra saluum facere non possis, etiam parva contemnere. Neque majorum desiderio à parvis te abstrahas. Si centum nequis, decem curam perscipias: Si decem non possis, noli quinque despiciere: quinque vires tuas excedunt, unum ne contemnere. Quod si neque hoc possis, noli desperare, noli laborare. Nonne vides in negotiationibus non auro duntaxat, sed etiam argento negotiari mercatores? Nam si parva nihil contempserimus, assequemur & magna. Si autem neglectui nobis illa essent, neque hæc facile assequi possemus. Sic singuli divites evadunt, cum magna*

omni & parva colligunt. Hanc doctrinam sanè firmiter animo impresserat S. Franciscus Xaverius, qui, ut l. 6. c. 17. vit. refertur, monebat cultores animatum, ut non fortius magis, quam perseverantiùs eorum perferrent vitia, infirmitatem sustinerent, frugemque sementis factæ, laborumque (quamvis seræ) fructum velut boni Christi Agricoltæ expectarent, haud ignari, eos, qui seminant in lacrymis, in exultatione messuros. Quòd si ab initio tales non reperirent, quales expeterent, ita cum illis se gererent, ut cum improbis Filiis boni Parentes, Deique benignitate freti, qui hominum mentes suo demum tempore ad bonam perducit frugem, non diffiderent, eos aliquando tales fore, quales optarent. Quare nunquam desinerent, eos omni studio colere, præsertim cum DEUS omnium parens communis, quamvis læsus à nobis, benignè tamen omnibus facere non desistat.

LXIV. Secundò illi ostendat, quòd, etsi fructus alius non sequeretur, sat magnus tamen jure merito censeri debeat, satis fecisse officio suo, & voluntatem DEI implevisse, uti idem S. Chrysostomus sapienter notavit, dum l. c. dixit: *Utinam oratio nostra aliquid proficiat! Quòd si post longam admonitionem in iisdem vitiis perseveraverint, ne sic quidem desistemus illis, quod rectum est, consulere, quandoquidem & aquarum vena, etsi nullus veniat aquatum, manant tamen: & fontes, quamvis hauriat nemo, tamen scatebras emittunt: & omnes, etsi nemo bibat, nihilo secius fluunt: sic oportet & illum, qui concionatur, quamvis nullus auscultet, tamen prestare, quidquid in ipso situm est.* Siquidem hæc lex nobis, qui sacri sermonis admi-

administrationem suscepimus, à benigno prescripta
 DEO. Sic S. Ignatius, teste Maffeo l. 2. c. 11. si
 quem omnia expertus, tamen è peccatorum ceteris
 extrahere non poterat, non ideo contrahebat an-
 mum, vel se angori dabat, quasi oleum & operam
 perdidisset, sed conscientiae & officii sui fructu con-
 tentus, acquiescebat in alto Providentiae divinae
 filio. Hinc etiam hortabatur suos, ut in agendo cum
 proximis Tutelares Angelos imitarentur, qui, quod
 à DEO commissos acceperunt, movent quoadpos-
 sunt, defendunt, regunt, urgent, ad bonum pe-
 vant, sed si voluntatis libertate abutuntur illi, & in-
 bedientes & obstinati sunt, propterea tamen nulli
 anguntur mœtore, nullâ afficiuntur molestiâ.

LXV. Terriò illi efficaciter ostendat, quòd, licet
 omni omnino fructu in Proximo destituerentur ejus
 labores, neutiquam tamen præmio suo competente
 sit cariturus, id quod memorabili sententiâ S. Ber-
 nardus l. 4. de confid. c. 2. declaravit: *Noli dissid-
 eris, curam exigeris, non curationem. Dempe
 audisti; curam illius habe: & non: cura, vel san-
 illum. Verum dixit quidam: Non est in Medico tem-
 per, relevetur ut ager. At meliùs tibi propono de tu-
 Paulus loquitur: plus omnibus laboravi, non, aut,
 plus omnibus profui, aut plus omnibus fructificavi.
 Verbum insolens religiosissimè devitans. Aliàs autem
 noverat homo, quem docuit DEUS, quia unusquisque
 que secundùm laborem accipiet, non secundùm proce-
 tum. Ita, queso, & tu fac, quod tuum est; nam
 DEVS, quod suum est, faciet: satis absque tua an-
 xietate & solitudine curabit. Planta, riga, fer cu-
 ram, & tuas explevisti partes: sanè incrementum, ubi*

oluerit, dabit DEVS. Vbi fortè noluerit, tibi de-
 scribit nihil, dicente Scriptura Sap. 10. Reddet DEVS
 mercedem laborum Sanctorum suorum. Securus la-
 bor, quem nullus valet evacuare defectus.

LXVI. Denique non parùm etiã iuuerit, si,
 quod olim B. Virgo S. Birgittæ l. 4. revel. c. 21. insi-
 nuavit, ipsi quoque Anastasio proponat: *Amici Dei,*
 inquit B. Virgo, *non habent attadiari in seruitio*
DEI, sed laborare, ut homo malus fiat melior, &
homo bonus veniat ad perfectiora. Nam quicumque
voluntatem haberet sibilandi in aures omnium transeun-
tium, quòd IESVS Christus esset verus Filius DEI,
& faciendo conaretur, quantum posset, ad aliorum
conversionem, licet nulli, vel pauci converterentur,
nilominus eandem mercedem obtineret, ac si omnes
converterentur, sicut per exemplum dico tibi: Si dua
mercenarii ex praecepto Domini foderent montem du-
rum, & alius inueniret aurum electum, alius ve-
ro nihil. Isti propter voluntatem & laborem (æqua-
lem, ut supponitur) digni essent equali mercede. Me-
rito ergo, Anastasius exemplum illius sequitur, qui,
teste Seneca epist. 7. quæsitus, quò tanta diligentia
artis spectaret ad paucissimos perventura respondit:
Satis sunt pauci, satis unus, satis nullus.

CAPUT IV.

DE CONJUGUM TENTATIONIBUS.

LXVII. Quòd etiã isti non levibus tentationibus
 sunt subiecti, jam pridem S. Paulus
 1. Cor. 7. indicavit dicens. *Si acceperis uxorem, non*
peccasti. Et si nupsit Virgo, non peccavit; tribulatio-
nens

nem tamen carnis habebunt huiusmodi. Quod confite-
mans S. Hieronymus l. I, contra Jovin. si nubentibus,
inquit, etiam in carne tribulatio est, in qua sola videban-
tur habere delicias, quid ergo erit reliquum, propter
quod nubunt, cum & in spiritu, & in anima, & in
carne tribulatio sit. Nimirum ut non malè quidam di-
xit, à cantu Nuptiæ incipiunt, in luctum desinunt.
Interdum paupertas conjuges affligit, quandoque
Zelotypia vexat, aut curæ premunt, aut rixæ ince-
dunt, aut onus matrimonii obruit; ut meritò quor-
dam conjugium Navigio comparent, quod undique
à procellis sollicitudinum & curarum, à ventis tenta-
tionum, & à tempestatibus tribulationum impetitur
& jactatur. Justè proin & horum conjugum tenta-
tiones potiores breviter proponuntur, & quomodo
do iisdem occurrendum sit, modo inchoato osten-
ditur.

§. I.

Tentatio I. Circa discordiam conjugum.

Abraham & Sara conjuges insolito quidem ab initio
amore matrimonii se mutuo prosequabantur, sed
uti juxta commune proverbium ex vino optimo opti-
mum acetum nascitur, ita & amor iste intensissimus
paulò post in gravissimum odium & discordiam con-
versus est, eò quod quisque alterius vitia & defectus
clariùs cognoverit, nec tamen eà, quã oportebat,
charitate & patientiã supportare sciverit, sicque factus
sit, ut, sicut communiter dici solet, maritus hydriam
uxor ollas confregerit. Quæritur, quomodo ab hac
tentatione & discordia liberandi sint?

Respon-

Responsio.

LXIX. Inprimis illis ostendat, quanti concordiam conjugum DEUS & Christus faciant, & optent. De DEO quidem testatur Siracides cap. 25. dicens: *Intribus placitum est spiritui meo, quae sunt probata coram DEO & hominibus. Concordia Fratrum, amor proximorum, & vir & mulier bene sibi consentientes.* De Christo verò testimonium fert, Abbas Rupertus 5. de oper. spir. ubi notat, quòd, licet Christus Matth. 10. dixerit: *Veni separare hominem adversus Patrem suum, & Filiam adversus matrem suam, & sororum adversus socrum;* nunquam tamen dixerit, se etiam virum adversus uxorem, aut vicissim separatuum, ut nullum conjugibus daret causam discordiae, sed ut invicem pacifici manerent, mutuo se diligerent, & defectus patienter sufferrent. Hinc & S. Paulus Eph. 5. Christum pro exemplari conjugalis dilectionis conjugibus proposuit dicens: *Viri diligite uxores vestras, sicut & Christus Ecclesiam;* ut scilicet, sicut Christus nunquam Ecclesiam odio habuit, licet in ea quamplurimi mali Filii, Filiae quae existant; ita nec conjuges per mutuos defectus à concordia dimoveri se permittant.

LXX. Secundò illis referat, quòd olim, teste Tacito, apud Germanos consuetudo fuerit, ut novis nuptis par boum offerretur, quo ostendebatur, conjuges velut boves uni jugo alligatos esse, & onera matrimonii unanimi sensu portare debere. Certè sicut boves, si concordēs & quieti sint, levius sibi onus & laborem efficiunt; secus verò si dissentiant; ita & conjuges, si per concordiae vinculum alligati unani-

mes & quieti procedant, faciliùs onera matrimonii portabunt; non autem si mutuo sibi repugnent. Hinc Eccl. 4. dicitur: *Sicut bonum jugum, quod movetur, sic mulier nequam.* E contrario verò, teste Plutarcho, ut vincula ex commissura vires accipiant, sicut consensu viri & mulieris familiæ status.

LXXI. Tertio illis in memoriam revocet commune proverbium, quo dicitur: *Concordiâ res parve crescunt, discordiâ maxime dilabuntur.* Id quod Scylurus Rex Scytharum appposito facto confirmavit, dum octoginta suis Filiis in supremo morbo ad se vocatis, fasciculum ex octoginta sagittis colligatis constantem obtulit, & quemquam separatim frangere iussit: cum verò id nequirent, solvi fasciculum, & cuius ex Filiis unam tantum sagittam offerri eamque à quolibet frangi præcepit, quod cum facile effecissent; saluberrimam hanc doctrinam subjunxit, sicut Sagittæ hæc, quamdiu per vinculum colligatæ manebant, neutquam à vobis frangi poterant; citò verò confractæ sunt, postquam dissolutio est facta; ita & vos, si per concordie vinculum conjuncti firmiter manebitis, invincibiles eritis: secùs verò, si per discordiam soluti vinculo, privatum suum commodum quisque fuerit sectatus. Hanc ergo doctrinam & sibi applicent conjuges, nec dubitent, hoc medio se rem domesticam insigniter aucturos; maximè cum ipse etiam Christus Matth. 18. dixerit; *si duo ex vobis consenserint super terram, de omni re, quamcumque petierint, fiet illi à Patre meo, qui in cælis est:* atque adeò meritò sperare possint, eorum preces etiam efficaciores futuræ, ad benedictionem rei familiari impetrandam.

LXXII. Quartò illis saluberrimam doctrinam S. Basilii in Exam. proponat exemplo Viperae, & Murenae marinae eos ad concordiam adhortantis. Sic enim ait: *Vipera genus est serpentium omnium exitiosissimum, murena marinae nuptias expetit, & sibilo suam significat praesentiam, eamque è gurgite vasto in-veniat ad nuptiales complexus: illa autem obtemperat, & coit cum venenato. Quid hac mearatio vult? quid portendit? sive asper sit cuiuspiam conjux, sive ferus moribus, perferat illum mulier necesse est, nec ullam proorsus ob causam, societatem, vinculumque dissolvere patiatur. Feritne? verberatne, estque percussa? at vir tamen est tuus. Temulentusne? at tibi est natura conjunctus. Durusne, morosus, implacidus? at membrum jam tuum est. Audiat & ipse vir accommodatam, seque decentem admonitionem. Vipera virus ob nuptiarum venenationem evomit: tu duritiam animi, tu feritatem, tu crudelitatem ob unionis reverentiam non deponis?*

LXXIII. Quintò specialiter maritum meminisse iubeat, quòd ipse sit caput uxoris: non deceat autem caput alicui membro molestum esse. Hinc S. Chrysostomus hom. 26. in 1. ad Cor. ait; *Considera, debile quidem esse mulieris genus, tu autem vir, propterea princeps factus es, & caput ejus, ut subdita feras imbecillitatem; illustra erga tuum principatum, quòd facies, si subdita non insultaveris. Et paulò post: Quonam pacto, ait, non ultima Dementia est, eam afficere contumelià, propter quam parentes Deus dimittendos jubet? cur ergo maritus iracundiam contra uxorem non dimittat, quæ propter illum dimisit Patrem, & Matrem, ut ipsi adhæreret? Proderit etiam*

exemplum Socratis ob oculos ei ponere, qui, cum ab Alcibiade quæreretur, quomodo uxorem tam rixosam perferre posset? prudenter respondit: Qui ovium vesci vult, glocitantium gallinarum strepitu offendere non debet. Equidem sic domi patientiam disco, ut foris melius exercere queam. Rectè proin Varro dixit: Vitium uxoris aut tollendum, aut tolerandum est. Et clariùs S. Chrysostomus lib. 1. Si aliquis molesti, inquit, contigerit, si quid uxor peccaverit, consolare, & noli augere mœrorem; licet enim omnia projicias, nihil molestius contingit, quàm non habere benevolam domi uxorem. Quòd si onera invicem ferenda sunt, multò magis uxoris: si pauper sit, noli reprobrare: si stulta, noli ei insultare, sed esto modestior, tua enim uxor est: si ebria, si iracunda, dolendum est, non irascendum, & DEO supplicandum, & ipsa admonenda & adjuvanda consilio, & cura nitendum, ut his affectibus liberetur.

LXXIV. Sextò denique & ipsi uxori specialiter in memoriam revocet monitum S. Pauli ad Eph. cap. 5. *Mulieres viris suis subditæ sint, sicut Domino, quoniam vir caput est mulieris, sicut Christus caput est Ecclesie. Ipse Salvator corporis ejus. Sed sicut Ecclesia submissa est Christo, ita & mulieres viris suis in omnibus.* Quæ autem uxor tam impudens foret, & audax, ut Christo non obedire, cum eo rixari, aut omnino contumeliis illam afficere auderet? Non parùm etiam prodèrit, exemplum S. Monicæ eidem ob oculos ponere, quæ, teste S. Augustino l. 9. conf. c. 9. mirantibus aliis uxoribus, quomodo ipsa cum marito infideli, & tam rigido & feroce adeò pacificè vivere posset, respondit: *meæ sorores, vos fortè maritos ad rixas impel-*

impellit morositate ac contumaciâ vestrâ, ego marito sæviante taceo, & dissimulo, sicque iracundiam ejus frango; quin animum ejus sic inflexi, ut mecum Christum colere cœperit; ergo & vos agite cum maritis, si simili concordia & pace frui velitis: Verbo; hoc uxorum symbolum esto; *In silentio & spe erit fortitudo vestra.* Isaïæ c. 30.

§. II.

Tentatio II. circa corruptos mores liberorum & aliorum domesticorum.

LXXV **M**arina Matrona pia ac timens DEUM, dum quotidie advertit, liberos suos & Ancillas neque ad orandum, neque ad discendum & laborandum compelli posse, sed otio duntaxat, & scurrilibus jocis vacare, & præterea surdos ad admonitiones, duos & contumaces ad imperia existere; imò unam Ancillam omnino à Filio quopiam suo impregnatam fuisse, ad mortem propè affligitur, ideòque hanc suam tristitiam & afflictionem confessario suo aperit. Quæritur, quomodo illam ab hac gravissima tentatione liberare possit?

Responsio.

LXXVI. Inprimis hortetur, ut non tam graviter apprehendat omnes errores liberorum & subditorum, sed potiùs consideret eos ut cæcos, ut ægros, quibus non tantùm non irasci, sed potiùs compati, variæque media ad curationem applicare solemus; ita monet S. Chrysostomus lib. 2. dial. dicens: *Non uniformiter secundùm mensuram delictorum increpationes*

nes quoque oportet inferri, sed diligenter aspicere eorum, qui deliquerunt, vires atque propositum, ne forte volens rupta sarcire majorem operetur disruptionem, cupiens eligere collapsa casum inferat graviolem.

LXXVII. Secundò suadeat, ut non quosvis errores mox puniat, sed minores diffimulet, exemplum piscatorum, qui piscis minoris jaeturam contemnunt, ut majorem lucentur. Revocet illis in memoriam Dei misericordiam, quam erga illam ostendit, & dicat illi: Ecce, an non tu quoque es Filia DEI? tamen quàm parùm impleas mandata DEI? si, quoties tu peccas, mox puniret te DEUS, quoties in purgatorium, aut infernum præcipitata fuisses, ergo tu, quæ ratione polles, à teipsa impetrare non potes, ut talis efficiaris, qualis esse deberes, quantum minùs à liberis tuis nullo aut exiguo rationis usu præteris hoc exigere poterit?

LXXVIII. Tertio hortetur illam, ut, quando ob errorem aliquem castigandi videntur, id cum mansuetudine potiùs, quàm severitate faciat, nam, ut S. Prosper. l. 1. de vit. contempt. ait, *leviter castigatus exhibet reverentiam castiganti; asperitate autem inopia increpationis offensus, nec increpationem recipit, nec salutem.* Et ut S. Gregorius in Past. cap. 35. ait, *Plerumque, quos cruciamento non corrigunt, ab omni- quibus adhibus lenia condimenta comescunt.* Jubeat ergo illam in correctione cœlum imitari, quod primò faciem serenam exporrigit: tum nubilosum efficitur, subinde tonat: mox fulgurat, & tandem fulminat, sic itaque & ipsa primò faciem hilarem & serenam exhibens blandis verbis ad emendationem allicit, ubi hoc medium nihil profecerit, obnubilet faciem.

& displicentiam circa errorem ostendat; si neque hoc sufficiat, tonare incipiat, verbisque increpet delinquentes; quando etiam hoc non proficit, fulgura minarum emittat, & terreat; & tandem si neque hoc medium efficacius fuisse senserit, fulmine virgarum vel alterius instrumenti percutiat.

LXXIX. Quarto ostendat illi errorem & stultitiam, quam committit, quando errantes liberos aut subditos ignominiosis verbis compellat, aut dirissima quæque mala imprecatur; nam 1. contra charitatis ordinem facit, quia, dum emendare vult parvum errorem, in majorem præcipitat, quatenus videlicet exemplo suo similis est illi homini, qui, ut unam fenestram rotulam reficeret, viginti alias frangeret; aut parenti, qui, ut parvum Filii vulnus curaret, lethale ipsi infligeret. 2. Etiam stultè facit, perinde scilicet ut parens ille, qui, ut Filium curaret, medio uteretur, ob quod omnibus bonis spoliari, & morti adjudicari ipse mereretur; aut qui seipsum occideret præ indignatione, quod Filium seipsum leviter vulnerasse videret. Meminerit proinde sententiæ à Christo Matth. 16. prolatae: *Quid prodest homini, si universum mundum lucretur, anima verò sua detrimentum patiatur?*

LXXX. Quinto admoneat illam, ut, si post frequentem correptionem videat, se nihil proficere, rem totam DEO commendet, & hanc Filiorum aut subditorum inobedientiam, & pertinaciam tanquam paternam castigationem vel probationem à DEO cum patientia & æquanimitate recipiat, & portet, non cessans interea salutem & animas illorum DEO commendare. Quem in finem proderit exemplum unum, alterumve eorum parentum, qui liberos aut subditos

discolos habuerunt, & cum magna patientia supportarunt, ob oculos ponere, qualia esse possunt. Adami & Evæ in Caino, Noë in Cham, Isaaci in Esau, Davidis in Absalone, & plura similia.

§. III.

Tentatio III. Circa sollicitudinem alendorum domesticorum.

LXXXI. **D**orothea Uxor nobilis cum Dorotheo Marito suo, per incendium omnibus suis bonis, ipsaque domo spoliata, & ad extremam inopiam redacta, gravissimè affligitur, eò quòd media amplius non habeant ad se, suosque domesticos alendos; nec videant, quomodo ea acquirere amplius possint, cum laborare, utpote labori non assueti non valeant, mendicare autem erubescant. Quæritur quomodo contra ejusmodi tentationem roborandi sint hi conjuges?

Responsio.

LXXXII. Primò hortetur illos, ut patienter ferant hanc jacturam bonorum suorum temporalium cum S. Job, dicantque cum illo: *Nudus egressus sum de matris meæ, & nudus revertar illuc. Dominus dedit, Dominus abstulit. Sicut Domino placuit, ita factum est. Sit nomen Domini benedictum.* Sic enim merito sperare poterunt, quòd, sicut DEUS Jobo propter tam insignem patientiam omnia restituit duplicata & ipsis (si utile judicaverit) omnia deperdita restituere possit: Certè necessaria non negabit; neque enim ad solos Apostolos & Religiosos, sed ad omnes, qui cum patientia & charitate dimiserint bona sua, pertinet;

inet, illa Christi promissio: *Omnis, qui reliquerit domum aut agrum &c. propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam aeternam possidebit.* Matt. 19. Audiant ergo S. Augustinum in Pl. 34. monentem: *Illum quare, qui deesse non potest. Subtrahuntur, qua dedit: nunquid subtrahitur, qui dedit?*

LXXXIII. Secundò celeberrimum Thomæ Mori Cancellarii Parisiensis exemplum ob oculos eisdem ponat, qui, ut in vita ejus refertur, sic conjugem suam per epistolam solatus est: *Intelligo, horrea nostra, & vicinorum aliquot cum omni frumento periisse incendio. Dolenda quidem (salvâ DEI voluntate) jactura tam copiosi frumenti; quia tamen DEO ita visum est, debemus omnino non solum patienter, sed & libenter hanc DEI manum in nos extensam ferre. Quidquid amisimus, Dominus dedit; Sed quia id inextimabilem nobis ademittit, Domini voluntas fiat: nunquam super hac re murmuremus, sed æqui, bonique consulamus, & DEO magnas gratias agamus tam in adversis, quàm in prosperis; atque si rectè calculum ponamus, majus DEI beneficium est hoc damnum, quàm ingens lucrum. Quid enim salutem nostram faciat, DEO magis, quàm nobis perspectum est. Rogo igitur, bono sis animo, & omnem tecum familiam duc ad templum, Deoque gratias age tam pro his, quæ nobis donavit, quàm quæ nunc abstulit, & quæ etiam nunc reliquit. Facile DEO est, si sic visum fuerit, augere nondum ablata.*

LXXXIV. Tertiò Hortetur illos, ut oculos convertant ad veras divitias, scilicet ad virtutes & bona opera; item ad cœlestia gaudia, quæ ipsis invitis auferri non possunt, uti nec ipse DEUS; sic certè leviter

ter ferent jacturam temporalium bonorum exemplo primorum Christianorum, ad quos S. Paulus Hebr. c. 10. scripsit. *Rapinam bonorum vestrorum cum grandine suscepistis, cognoscetes, Vos habere meliorem manentem substantiam.* Quis non gauderet, agrum suum grandine destitui, si grandio aurea esset? Atque talis grandio est tribulatio, utpote per quam regnum cælorum emimus. Iubeat ergo meminisse verborum Davidis Ps. 125. *Euntes ibant, & flebant mittentesmina sua* (offerentes pecunias, quæ ipsis auferentur) *venientes autem venient portantes manipulos suos.*

LXXXV. Quartò hortetur illos, ut bene considerent, quàm liberaliter DEUS aves in aëre, pisces in aqua, feras in silvis nutriet; quantò magis ergo hominibus pretioso sanguine suo redemptis necessarium victum non sit negaturus, maximè cum domesticum non tam ipsorum Parentum, quàm ipsius DEI Filij, utpote qui non corpus duntaxat, sed etiam vitam dedit. Meritò ergo salubre sibi D. Petri l. 1. c. 1. consilium sequantur, & omnem sollicitudinem precipientes in DEUM, quoniam ipsi cura est illis.

LXXXVI. Quintò hortetur illos, ut Filios in timore Domini educant, & ab infantia timere DEUM faciant, hanc enim solam optimam esse hereditatem quam nemo illis auferre possit, & cum qua nullam necessarium ad vitam mediorem defectum sint patiri; eam enim si Liberos instruxerint, audacter cum S. Tobia dicturos: *Pauperem quidem vitam gerimus, sed multa bona habebimus, si timuerimus DEUM, & recesserimus ab omni malo, & fecerimus bene.* Tob.

ut enim DEUS ipse per Psalmistam Pl. 33. dixit, *non est*
inopia timentibus eum.

LXXXVII. Sextò denique hortetur, ut, quàm pos-
sunt maximè, in ordinatam tristitiam, pusillanimitatem,
& diffidentiam in DEUM fugiant, ut quæ non modò
ad finem optatum nihil conducunt, sed potiùs gravi-
ter, nocent irritando DEVM, ut auxilia sperata ne-
get, quia in proprijs potiùs viribus, quàm DEO spem
suam posuerunt. Adhibeant ergo media, quæ pos-
sunt, & de reliquo omnem exitum DEO commit-
tant, contenti quocunque subsidio sibi submisso, &
memores dicti S. Pauli: *Habentes alimenta, & quibus*
utimur, his contenti simus.

§. IV.

Tentatio IV. Circa mortem Conjugum vel
Liberorum.

LXXXVIII. **S** Abina honesta Matrona valde dilige-
bat Maritum, & minimum Filiolum
suum, & ideo, quia mors utrumque eodem anno su-
stulit, inconsolabiter affligitur, & amarissimis, conti-
nuisq; lacrymis utrumque deflet. Quare vocatur Pastor
illius, ut, si non omnino tollere possit mærorem talem,
saltem moderetur eundem appositis doctrinis, & so-
larijs. Quæritur, quomodo id præstare debeat?

Responsio.

LXXXIX. Inprimis illi ostendat, quàm exiguam
tristitiæ causam habeat, sive DEVM, sive Defunctum,
sive seipsam attendat. Si enim primò ad DEVM
respiciat, ille repetijt, quod suum erat: Si ergo, dum
Depositarius repetit depositum suum, id volentes &
læt

læti reddimus, cur, si DEVS repetiêrit Maritum & Filiolum, quos ad tempus veluti depositum concessit, doleat ipsa, & queratur? Præterea, cum bonam Christianam profiteatur, utique nihil aliud velle debet, quàm quod Deus vult; cum ergo Deus voluerit autem utrumque defunctum, quidni & ipsa velit? Cur ergo non exclamet cum S. Hieronymo ad Paulam de obitu Blefillæ: *Bonus est DEVS, & omnia, quæ bonum faciunt, bona sint, necesse est. Mariti orbitas irrogavit, plango, quod accidit; sed quia sic placet Domino, animo sustinebo. Unicus raptus est Filius? dicitur quidem, sed tolerabile, quia sustulit ille, qui dedit. Si secundò defuncti considerentur, vel bene, vel malè illi obiêrunt; si bene, lætandum potius est, quam tristandum; nam, ut S. Chrysostomus hom. 23. in Matth. ait, *Illum abiisse in prata florentia cum putrescentibus ingentes cur adversum te fluctus concitas tempestates hic autem fluctus presentis vite pernavigavit. Si ad imperandum, regnandumque hoc caduco, mortali regno Filius tuus abiisset, nolles eum inde redire, ipsum videres. Nunc verò cum ad majora, meliora regna processerit, parvi temporis absentiam ferre poteris? Noli ergo plorare, reddidisti enim depositum quod tibi creditum erat. Præterea si tu cum amantissimo Amico in carcere constituta fores, & illi a Rege gratia fieret, ut è carcere in aulam transferretur, continuisque deliciis frui posset, an doleres, eundemque in carcere pro solatio tuo retinere velles? minime profectò, si verè eum diligeres amicitie amore; cum ergo nunc DEUS & Maritum & Filiolum è carcere corporis ad cœlestem Aulam transtulerit ad beatissimam vitam ducendam, cur tu ipsos impedire velles?**

verò malè obièrunt, iterum non est tristandum,
 concessa peiores evasissent, si diutius vixissent, atque
 bonam sedè majorem pœnam incurrissent, quod DEVS
 ille debet providens eosdem rapere voluit; unde Tertullianus
 erit autem cap. 9. de pat. ait: *Christum ledimus, cum evocatos*
 Cur ergo quosque ab illo quasi miserandos non aequanimiter accipi-
 mus. Certè DEVS & Beati Patroni & custodes de-
 e bonis sanctorum non minùs amant illos, quàm ipsa Sabina;
 irrogat tamen etiam in tali miseria constitutum non lugent,
 mino, et potius divinæ Justitiæ & voluntati acquiescunt;
 s? duris nec ipsa etiam, si eò venerit, aliter faciet; cur ergo
 qui dederit non jam quoque facere possit, quod tunc factura est?
 bene, ve si tertio seipsam attendat Sabina, necdum habet cau-
 sè est, quàm dolendi; nam loco Mariti & Filii ipsum Deum
 om. 23. facta est, qui illa Elcanæ ad Annam uxorem sterilem
 cum putat & propterea flentem dicta verba, ipsi quoque repetit:
 empestis? Anna (aut Sabina) cur fles? & quare non comedis? &
 Si ad mortalem quam ob rem affligitur cor tuum? nunquid non ego
 redire, melior tibi sum, quàm decem Filii? Nimirum vana
 melioris auxilia & solatia illi subtraxit DEUS, ut in ipso tan-
 m ferre quam fortiora, & sinceriora quærat, & inveniat.
 depositum iubeat item eam meminisse, quantarum curarum cau-
 m amara sa fuerint defuncti; quantum impedimentum in divi-
 , & illi no servitio attulerint; hoc certè Melania Junior agno-
 transfert, vit, quæ, teste S. Hieronymo, calente adhuc mariti
 , eundem corpusculo, & nondum humato, duos simul perdidit
 ? minime Filios, & tamen nec lacrymam fudit, sed stetit
 more; immobilis, & ad Christi pedes devoluta, quasi ipsum
 n è carcere teneret, arrisit, & dixit: Expeditiùs nunc tibi servi-
 ad beatitudinem sum, Domine, qui tanto me opere liberasti.
 dire velle? X.C. Secundò illi ostendat, quòd, etiamsi inte-
 S. gnos rivus lacrymarum profundat, nihil tamen hæ con-
 ducant

ducant ad maritum & Filium reducendum; unde potius prudentissimum Davidis factum æmulari debet, qui, ut 2. Reg. 12. legitur, cum Famuli mirarentur quòd, ægrotante Filio se tristem ostendisset, & modis afflixisset: eodem verò mortuo ad pristina hilaritatem rediisset, cibumque sumpisset, hoc sponsum dedit: *Propter Infantem, dum adhuc veret, jejunavi, & flevi, dicebam enim: quis si fortè eum mihi donet Dominus, & vivat. Nunc autem quia mortuus est, quare jejunem? quid potero eum revocare amplius?* Imò non ipsi non prosunt lacrymæ, sed utrique defuncto in Purgatorio sint, plurimum nocent, uti quondam in simili casu Matri cuiusdam mortuum vehementissimè desolenti significavit, varios ipsi Juvenes ad cælum citato gradu properantes, Filium verò illius longo, nigroque pallio, de sequentem ostendit; quem cum Mater adhuc esset ad gressum accelerandum, respondit ille: *non possum, quia lacrymæ tuæ pallium meum graviter me impediunt; dum enim lacrymis pro solatio tuum indulges, nulla mihi auxilia interea ad evitandas Purgatorii pœnas subministras.*

XCI. Tertio illi varia exempla matronarum oculos ponat, generosè tales casus supportantiū, quales esse possunt Matris Machabæorum, S. Felicitatis, S. Symphorosæ, quæ plures Filios ante se dirigitos cruciatos, & occisos, siccis oculis, & læto animo stârunt. Specialiter tamen S. Elifabetham Ludovici Turingiæ Ducis uxorem illi proponat, quæ audita morte conjugis, animo ad DEUM converso, dicit: *Nôsti, Domine, quàm ego maritum meum*

unde potest
ri debet
irarentur
et, & vult
pristinam
t, hoc
e adhue
cam.

marim, quod & amaret te, & datus mihi esset à te:
andem à me modò hinc evocatum repetiisti; nec in-
ta reddo, sed nec, si uno capillo capitis mei ad vitam
evocare possem, id vellem, si tu nolles. Hoc unum
ego, ut anima illius æterna in pace requiescat, & ego
obsequio tuo magis, magisque tuâ gratiâ convale-

XCII. Quartò hortetur, ut spem & solatium in
DEO unicè constituat; sic enim facilè jacturam non
tantùm horum duorum, sed omnium hominum cari-
tatem, uti bene S. Augustinus lib. 4. conf. cap. 2.
indicavit dicens: *Beatus, qui amat te, & amicum in
& inimicum propter te; Solus enim nullum cha-
ritatem amittit, cui omnes in illo chari sunt, qui non amitti-*

§. V.

Tentatio V. Circa Zelotypiam.

XCIII. **G**eroldus Zelotypus valde maritus, atque
provecæ ætatis, cùm Juvenem satis
torem duxisset, perperuis agitur curis & timoribus,
ut alii quoque eam depereant? quapropter arctissi-
mè eam domi custodit, & observat, & si vel verbulo
aliam ipsam alloquentem videat, mox suspicatur, ipsam
alios magis, quàm ipsum diligere, gravissimèque
cum illa expostulat. Quæritur, quomodo tam gravis
Zelotypiæ tentatio eripienda sit?

Responsio.

XCIV. Inprimis ei ostendat, quàm graviter con-
tra legem charitatis delinquat, quæ jubet, ut proxi-
mum sicut nos ipsos diligamus, atque adedò illi non fa-
ciamus,

ciamus, quod nobis fieri pariter nollemus; quæ læta
 erga uxorem tantò accuratiùs observanda est, quantò
 arctiùs inter ipsam & maritum vinculum intercedit,
 dum, teste S. Scriptura, duo in carne una existunt.
 Cùm ergo utique ipse vel maximum dolorem & indignationem conciperet, si uxorem Zelotypiæ vitio laborantem, perpetuas thori violati suspiciones fovens adverteret; quidni similem dolorem ab uxore merito concipi posse censeat, atque adedò & ipsam ab omni ejusmodi dolore, deponendo omnem Zelotypiam, liberet?

XCIV. Secundò illi ostendat, pessimos fructus Zelotypiæ, quos bene Salomon, breviterque Cant. I. descripsisse videtur, dum eam inferno comparavit dicens: *Dura, sicut infernus, amulatio*: quasi dicat, sicut in inferno nulla est quies à cruciatu, ita Zelotypiæ perpetuis cruciantur timoribus & suspicionibus thoro violato. Quis autem, nisi amens, ultro se in infernum præcipitet; aut ex eodem, si possit, non liberet?

CXVI. Tertio illi prudentem S. Hieronymi admonitionem lib. I. contra Jovin. proponat, sic loquens: *Quid tibi profuerit zelus, & nimia diligentia in servanda uxore tua? si enim inhonesta fuerit, vix illum servare poteris (elabatur enim è manibus ut lubricus aguis) si casta & honesta, custodiã opus non habet.* Pro cuius confirmatione Matthias Faber non male oculos habendam ait, fabulam de Philomela ab Antiocho rege captâ, quæ tres ei leges, per quas beatam vitam ducere posset, daturam promisit, si liberam dimitteret; quâ promissione factâ, has ei leges observandas dedit: Rem, quæ apprehendi nequit, non querit

apprehendere : rem, quæ non est verosimilis, non credito : rem perditam, quæ recuperari nequit, non plangito : quarum priores duas saltem Zelotypus maritus meritò sibi applicare potest.

XCVII. Quartò illi referat, quid Alphonsus Aragonum Rex sapienter pronuntiârit, nempe tum de omnium matrimonia tranquilla fore, si vir surdus, & uxor cæca fuerit, id est, si maritus non statim omnia, quæ de uxore referuntur, credat; & uxor ad ea, quæ à marito geruntur, non nimis curiosè oculos reflectat, sed uterque conjux de altero bene sentiat, & loquatur: omnia dicta & facta alterius bene accipiat, & interpretetur, & mutuos defectus cum magna charitate & patientia supportet; sic enim amoris conjugalis & concordia vinculum arctissimè colligatum conservatur, sicut è contrario per nullam rem magis, quàm per Zelotypiam dissolvitur.

CAPUT V.

DE AULICORUM TENTATIONIBUS.

XCVIII. **N**Egari quidem non potest, etiam hos variis tentationibus esse subjectos, sed quæ majori ex parte iisdem cum aliis personis sunt communes; duæ proinde duntaxat referentur in hoc capite, quæ ipsos magis attingunt, nempe quæ circa favorem Principum aut etiam officium in aula amissum occurrunt.

T

S. I.

§. I.

Tentatio I. Circa favorem Principis
amissum.

XCIX. **T**heodosius primarius Aulicus, cum tempore sat longo summum erga se Principis favorem & benevolentiam fuisset expertus, subito malevolorum subdolas susurrations non leve ejulatum Principis odium incurrit, ideoque tantò vehementius de amissione tanti favoris tristatur, quantò jucundius priùs illius fruitione lætabatur. Queritur, quomodo hæc illi tristitia & tentatio eximenda sit?

Responsio.

C. Inprimis illi ostendat, quàm vanus sit ejulandi favor, ut qui si multùm prodesse possit, ad bona temporalia obtinenda, vel augenda conducatur; quæ tamen ipsa in plurima mala, ipsùmque felicitatis amittendæ periculum præcipitant. Unde meritò Aulicus quidam, ad extrema deductus, cum à Principe ipsam visitante hanc unicam gratiam petiisset, ut vel per mediam horam à suis doloribus & angustiis ipsum liberaret, Princeps verò id in sua potestate non esse assereret, exclamasse dicitur: O me miserum & infelicem, qui toto propè vitæ tempore tali Domino servierim, qui nec per mediam horam à doloribus me liberare potest; & non potiùs illi Domino placere, & servitium studuerim, qui me æternùm aut miserimum, aut felicissimum efficere potest! O quàm bene monuit Servator: *Nolite timere eos, (aut illis placere velis, qui occidunt corpus) (aut temporalia bona conferunt, animã autem non possunt occidere, sed potiùs timere eos*

us corpus & animam perdere potest in gehennam.
Matth. 10.

CI. Secundò illi ostendat, quàm inconstans sit favor Principum, ita ut non immeritò quidam ipsum hederæ Jonæ comparate soleant, quæ subitò exorta ascendit super caput Jonæ, ut esset umbra ejus, & protegeret eum, unde & lætatus est Jonas super hederam lætitiâ magnâ; sed paravit DEUS vermem ascensu diluculi in crastinum, & percussit hederam, & exaruit. Applicet ergo & sibi Theodosius illa à Deo ad Jonam dicta verba: *Putasne, bene tu irasceris super hederam?* ideòque favorem instabilem, qui sub una nocte crescit, & perit, libenter contemnens, illum ambiat, & læctetur, quo nemo, nisi volentem privare potest.

CII. Tertio illi ostendat, quàm periculosus etiam sit iste favor; uti bene duo illi Aulici Theodosii Cæsaris agnoverunt, qui, cum eundem in monasterium comitati, in horto deambulassent, & in Eremitorium ingressi, vitam S. Antonii ex libro ibi jacente legere cepissent, subitò immutati vanitatem vitæ aulicæ agnoverunt, & unus eorum ad socium dixit: *Amice, dic mihi, quid querimus? cujus rei gratiâ militamus? Majorne esse potest spes nostra in Palatio, quàm in Amici Imperatoris simus? & ibi quid non fragile, lenimque periculis? & per quæ pericula pervenitur ad grandius periculum? Quamodum, & quando istud erit? Amicus autem DEI, si voluero, ecce nunc fio.* Quidni ergo dicat nunc Theodosius cum Davide Pl. 38. *Et nunc, quæ est expectatio mea? nonne Dominus?*

CIII. Quarto illi ostendat, quàm noxius etiam sit favor Principum, utpote per quem aurea libertas

ipſi eripitur, & ad alterius nutum vivere cogitur, unde meritò Diogenes dicebat, Ariſtippum Philoſophum teneri aureis compedibus conſtrictum, ne poſſet exire: quòd ſplendidiore Principum vitâ captus Philoſophicam vitam mentiretur. Quàm ſtultum aureus eſt, compedes ſuas, quamquam aureas amare, & rectè Seneca. Nec malè Poëta quidam de Aulico ſcribit:

Compedibus ſtrictè, & manicis adſtringitur
excors,
Plus quàm ſervili conditione miſer.

§. II.

Tentatio II. Circa dimiſſionem ab aula.

CIV. **A**lphonſus Aulicus, poſtquam diu fideliter & ſedulam operam Principi ſuo præſtitiſſet, tandem Inimicorum ſuorum malignis apud eundem Principem machinationibus ſubverſus, ab aula non ſine exigua famæ ſuæ diminutione, totiusque ſuæ Familiæ & cognationis dedecore, dolore, & damno dimittitur. Quæ omnia non ſine intimo doloris ſenſu, ſuo Patri ſpiritali aperit. Quæritur, quomodo contra hanc graviffimam tentationem manendiſſus ſit?

Reſponſio.

CV. Inprimis illi oſtendat, quàm grande beneficium illi DEUS contulerit, dum è tot, tantisque periculis ipſum eripuit, quæ aulam undique circumſeptam tenens, ita ut meritò aliqui Aulicis illa Jer. ſua verba applicent: *Fugite de medio Babylonis, ut ſalvet unusquisque animam ſuam.* Ubi per medium intellegitur

gitur communiter ab Authoribus aula, quia tunc in medio civitatis construebantur Palatia, ubi Reges morabantur. Per Babylonem verò intelligitur confusio, ut indicetur, aulas, nisi cautè & prudenter frequententur, ut plurimum confusionis, æmulationis, fictionis omnisque alterius malitiæ officinas esse; ob quam causam ingredientibus sanctis tribus Magis Herodianam aulam, stella, quæ ipsos comitabatur, disparuit, quam tamen mox iterum, ubi ex aula digressi sunt, cum magno gaudio viderunt. An non ergo meritò gaudeat Alphonfus, se è tantis periculis evasisse, dicatque cum S. Davide Pl. 83. *Elegi abjectus esse in domo DEI mei magis, quam habitare in tabernaculis peccatorum*, vel, ut S. Hieronymus vertit, *in tabernaculis impietatis*, conformiter dicto Lucani l. 8. de bell. civil. *Exeat ex aulâ, qui volet esse pius.*

CVI. Secundò illi ostendat, quantis non modò in periculis salutis animæ, sed etiam corporis & famæ liberatus sit per egressum ex aula; id quod Thomas Morus Anglicanæ aulæ Cancellarius, si ullus alius, expectus est, qui proin ad quendam suum Amicum sequens carmen scripsit:

*Sæpe mihi jactas faciles ad Principis auras
Liber, & arbitrio ludis ut ipse tuo.
Sic inter domitos sine noxâ sæpe leones
Luditur, at noxa non sine sæpe metu.
Infremit incertâ crebra indignatio causâ,
Et subito mors est, qui modò ludus erat.
Tuta tibi non est, ut sit segura, voluptas
Magna tibi est: mihi sit, dummodo certa minor.*

T 3

Certè

Certè hoc ipsum innumeri sunt experti; nam, nihil dicam de Parmenione Alexandri Regis iustitiam cum Filio Philota miserabiliter occiso; de Arato Syicionio viro sapientissimo, & optimè de Rege Philippo Macedonico merito, ejus mandato, cum Filio, per venenum sublato; de Alcimenide Pannoniane totius Regni negotia cum summo Reipublice bono administrante, & tamen hanc unam de causis quod negasset, ibi esse locum venationis, ubi Reus asserebat, capite truncato; de Eusenide gratiam lumina apud Ptolemaum florente, sed, quia mulieres à Rege adamatam allocutus fuerat, suspensio; de Belsario Duce post Wandalos & Persas feliciter devicti dignitate, oculisque privato: quod clarius exemplum quam Christi habere possumus, qui in aulis Herodis, Pilati, Annæ & Caiphæ famæ & vitæ jacturam passus est. An non ergo iterum Alphonsus gaudere potius, quam doleat, se ex aula exiisse, dicatque cum Seneca,

Stet, quicumque volet, potens
Aulæ culmine lubrico,
Me dulcis saturet quies,

CVII. Tertiò illi ostendat, quam inquieta primumque vita in Aula ducatur, id quod S. Gregorius lib. 6. Registr. Epist. 190. sequentibus verbis præcise ostendit: *Esse in obsequio Principis, quanta est mentis occupatio in appetitu terrena gratia, & quantum timor, ne hac eadem gratia perdatur, si adepti fuerint.* Perpende ergo, qua poena sit, aut prosperitatis desiderio fatigari, aut adversitatis timore pavescere: *Et quia in procellas & fluctus cordis tendis, verborum meorum funibus te ad litus revoco; & si trahentem sequi volueris,*

nam, quæ pericula evaseris, quæ gaudia inveneris, in ipso quietis tua litore positus agnosces. Quidni ergo quietem præoptet, & illam sibi S. Basilii hom. 52. adhortationem accommodet Alphonsus: *Ad vitam te vocamus, ô homo, quid fugis vocationem? ad honorum participationem, quid negligis domum? Regnum caelorum apertum est: qui vocat, non mendax est: via facilis est, non tempore, non sumptu, non negotio opus est. Quid cunctaris? quid tergiversaris? quid jugum times? bonum est, leve est, cervicem non atterit, sed glorificat.*

CVIII. Quartò, ne ob putatitiam infamiam nimium tristetur, Moysis ex aula Ægyptiaca fugientis exemplum illi ob oculos ponat, de quo sic scribit S. Scriptura Hebr. II. *Moyses grandis factus negavit, se esse Filium Filie Pharaonis, magis eligens affligi cum Populo DEI, quam temporalis peccati habere iucunditatem, majores divitias aestimans thesauro Ægyptiorum, improprium Christi; aspicebat enim in remuneracionem.* Quæ verba Ribera propriè accipiens putat, Moysen partim ex fide & traditione Abrahæ, aliorumque Patrum cognovisse, Christum pro genere humano passurum; partim Spiritu prophetico prævidisse, speciatim injurias & opprobria illi à Judæis inferenda, atque aded, ut Christo similis fieret, maluisse calamitatibus premi & affligi cum Hebræis, quàm delicias aulicas, ac ipsius tandem regni successione acceptare. Simili ergo modo se Alphonsus quoque soletur exemplo Christi, sibi que illius consolatoriam admonitionem Jo. 15. ad Apostolos factam applicet: *Si mundus vos odit, scitote, quia me priorem vobis odio habuit. Mementote sermonis mei, quem ego dixi*

vobis. Non est servus major Domino suo. Si me persequuti sunt, & vos persequentur.

CAPUT VI.

DE VIDUARUM TENTATIONIBUS.

CIX. **A**Nna vidua valde honesta & devota, cum marito suo, quo cum per multos annos vixerat, per mortem repentinam fuisset viduata, & plures ab eo liberos relictos haberet, nec sufficienter videret media ad eosdem sustentandos, gravissime & ferè ad mortem usque affligitur, maxime quia à creditoribus etiam de debitis solvendis assidue urgetur, & ab inimicis mariti circa rationes ab eo reddendas variæ difficultates moventur, nec quemquam ipsa habet, qui illius Patrocinium suscipere velit. Quæritur ergo, quomodo à pastore suo, cui hanc suam calamitatem non sine maximo doloris sensu aperuit, in tanta tentatione consolanda, & roboranda sit?

Responsio.

CX. Inprimis illi beneficium per viduitatem DEO collatum ostendat, illaque D. Fulgentii episcopi ad Galbam scribentis verba ei referat: *In eo, quod es conjugata facta es vidua, donum Dei auctum tibi magis existima, non ablatum; neque enim te deseruit, qui tibi sequendam viam melioris vitæ ostendit. Gradibus inquit voluit Dominus ad meliora conscendere, ut primitus conjugata cum uno viro fideliter viveres, quod postmodum sine difficultate absque viro vidua permaneres. Ad hoc igitur animum tuum divina gratia castitate conjugata nutrit, ut, qua didiceras, illo uno vivente, ad*

erum non querere, disceres ab omni viro vidua conti-
neri.

CXI. Secundò illi felicitatem suam ex eo etiam ca-
pitate ostendat, quòd deinceps loco mariti DEUS cu-
ram illius, & liberorum sit suscepturus, id quod S. Chry-
sostomus in epist. ad vid. juniorem pulchrè sequenti-
bus verbis demonstravit: *Quòd tot repente concur-
rentibus malis non te agritudo absorbuerit, non de na-
turalis mentis statu sis deturbata, non humani auxilii
hoc est, sed Patris misericordiarum, & DEI totius con-
solationis. Nam quamdiu vivebat vir tuus, ipse, ut
viro tamen, tui curam gerebat; quia verò illum ad
se vocavit Dominus, ipse illius loco nunc se substituit
tibi; neque hoc meum est, sed Propheta: Pupillum &
viduam suscipiet: & rursus idem Propheta DEVM
vocat Patrem Orphanorum, & Judicem viduarum;
ut insinuaret scilicet, DEVM omnes quidem homines
iudicaturum, sed viduarum præcipuè, quæ ab omnibus
derelictæ sunt, causas defensurum.*

CXII. Tertio illi ostendat, quantas olim promissio-
nes fecerit DEUS, quòd viduarum specialem curam
habere velit; nam in primis Exod. c. 12. dixit: *Vidua
& Pupillo non nocebitis. Si laeseritis eos, vociferabun-
tur ad me, & ego audiam clamorem eorum, & indi-
gnabitur furor meus, percutiamque vos gladio. Dein-
de Eccl. 35. ait: Nonne lacrymæ viduæ ad maxillam
descendunt, & exclamatio ejus super deducentes eas?
à maxilla enim ascendunt usque ad cælum; Unde meri-
tò S. Chryostomus iniquos dehortatur à læsione vi-
duarum dicens: Itaque, inique, si viduam laeseris, vi-
duarum quoque provisorum ad iracundiam provocabis.
Quis ad impietatem adeò ferox, tam præceps fuerit, qui*

sic à DEO defensas viduas ledat? E contrario verò
S. Paulus 2. ad Tim. 4. easdem ad spem in Deo col-
locandam hortatur dicens: *Qua verè vidua es, &*
desolata, speret in Domino.

CXIII. Quartò illi ostendat, quàm liberaliter
Deus non modò promiserit susceptionem & defen-
sionem viduarum, sed etiam actu præstiterit; enim
finem ob oculos eidem ponat viduam Sareptanam
3. Reg. 17. ab Elia adjutam. Alteram item, cui Eliza-
bet per olei multiplicationem 4. Reg. 4. subvenit. Notam
viduam singulari benedictione imperitam. Ruth. c. 4.
Viduam, cujus Filium Dominus à morte suscitavit.
Luc. 7. Annam filiam Phanuelis, quam propheta
Spiritu donavit, & quam tantopere à S. Luc. c. 2. lauda-
ri voluit, de qua etiam S. Ambrosius l. de Vid. sic scribit
*Anna effata jam corpore, cui diversorium in tempore
fuit, colloquium in prece, vita in jejunio, spes in
viduitatis, & moribus talis inducitur, ut digna putari
fuisse credatur, qua Redemptorem omnium venisse sus-
tinet. Viduam denique, quæ duos obolos in Gazo-
phylazium jecit, & præ omnibus aliis laudata à Chris-
to fuit. Marci 12. Dicat ergo Annæ non esse abbe-
viatam manum Domini; qui, sicut dignatus est, huius-
modi viduis per suorum ministerium subvenire, &
& ipsi per similia aut aliis media succurrere potest, si
ei expedire judicaverit. Quòd si non subveniat, non
despondeat Anna animum; interdum enim Deus negat
subsidium, ut augeat coronam, & medium. Beatus
certè viduas esse censet S. Ambrosius, si exiguis fletibus
modicis laboribus, & brevi patientiâ, transitorioque
paupertate præmia & gaudia acquirant æterna.*

CAPUT VII.

DE ORPHANORUM TENTATIONIBUS.

CXIV. **S**implicius honestus valde & bene educatus juvenis, sed pauper, post amissum intra paucos menses utrumque parentem, vehementer constitatur, eò quòd nec medià habeat vitam sustentandi; nec Amicos aut consanguineos, qui ipsi succurrere possint, & velint. Quare Pastori suo hanc suam necessitatem explicat, ab eòque solatium & consilium petit. Quæritur, quomodo hæc præstanda sint?

Responsio.

CXV. In primis illi ostendat, quantam curam DEUS erga Orphanos gerere promiserit, ita ut, teste S. Davide Psal. 9. adjutor eorum vocari voluerit: Orphano tu eris Adjutor: ut adeò meritò Simplicius cum eodem Propheta Pl. 26. dicere possit: Adjutor meus esto, ne derelinquas me, neque despicias me, DEUS salutaris meus. Quoniam Pater meus, & Mater mea dereliquerunt me, Dominus autem assumpsit me. Id unicum proin curet, ut dignum se tanto Patre & Adjutore Filium per eximiam vitæ innocentiam ostendat, eumque in finem salutem S. Gregorii Nyss. de orat. adhortationem semper in mente habeat: Meminisse debemus, quia, quando Patrem DEUM dicimus, quasi Filii DEI agere debemus, ut, quomodo nos nobis placemus de DEO Patre, sic sibi placeat ille de nobis.

CXVI.

CXVI. Secundò ex occasione verborum illorum
 Pl. 146. *Qui dat iumentis escam ipsorum, & pascit
 corvorum invocantibus eum: narret illi, quod D. Ili-
 rus, & alii gravissimi Authores docent, nempe pascit
 corvorum à parentibus destitui, quia, dum nascuntur
 candidi sunt, sive quia deplumes, sive quia pennas
 bicantes habent; unde clamantibus præ fame, Deus
 immittit muscas in ora ipsorum, sive vermiculos,
 alii volunt, per quos pascantur. Horretur ergo Simp-
 plicium, ut ipse quoque sedulò & ferventer invocet
 DEUM, sibi que illa Christi Matth. 6. verba applicet
*Respicite volatilia cœli. quoniam non serunt, neque metunt,
 neque congregant in horrea, & Pater vester cœlestis
 pascit illa. Nonne vos magis plures estis illis?**

CXVII. Tertio illi ostendat, & in memoria
 revocet, quid Tobias Senior olim Filio c. 4. dixerit
*Noli timere, Fili mi. pauperem quidem vitam gerimus
 sed multa bona habebimus, si timuerimus Deum, & ab-
 ceßerimus ab omni peccato, & fecerimus bene.* Hæc
 ergo hæreditatem sibi quoque relictam à parentibus
 suis credat Simplicius, dicat que cum Propheta Pl.
*Funes ceciderunt mihi in præclaris, quia hæreditas mea
 præclara est mihi; nam Dominus pars hæreditatis meæ,
 qui nihil deesse patietur timentibus eum, testatur
 Davide Pl. 33. qui etiam Pl. 36. testatur, neminem
 cum hac hæreditate relictum se vidisse: Junior suus
 enim senis: & non vidi justum derelictum, nec senem
 ejus quærens panem.*

CXVIII. Quarto denique illum hortetur, ut
 S. Augustino in Pl. 27. dicat: *Cognovimus aliam Pa-
 trem DEVM: cognovimus aliam Matrem feralem
 cœlestem, quæ est Ecclesia, cujus portio peregrinatur*

terra. Relinquat nos Pater noster, & Mater nostra:
 Dominus nos suscipiat consolandos temporalibus, beati-
 ficando aeternis. Clamet proinde cum eodem in solil.
 litudine ad DEUM: *Aperi aures tuas clamoribus la-*
rymarum Pupillorum tuorum, qui clamant ad te:
Pater noster, da nobis hodie panem nostrum quotidiana-
m, in cuius fortitudine ambulemus die ac nocte,
ut nequequo perveniamus ad montem sanctum tuum.

CAPUT VIII.

DE CAPTIVORUM TENTATIONIBUS.

CXIX. **V**ariæ sunt horum captivorum tenta-
 tiones, sed quarum pleræque illis cum
 aliis afflictis communes sunt; duæ sunt præcipuæ,
 quarum prior ex infamia captivitatis, posterior ex ti-
 more damnationis ad mortem oritur, de qua utraque
 in hoc capite breviter est agendum.

§. I.

Tentatio I. Circa infamiam carceris.

CXX. **I**oachimus honestus admodum civis &
 mercator, cum propter Fallimentum alte-
 rius cuiusdam mercatoris gravem adeo bonorum ja-
 cturam sit passus, ut solvere debita sua amplius non
 poterit, denique creditorum suorum importunis
 accusationibus victus, & in carcerem coniectus est:
 ex qua incarceratione quia gravissimam se infamiam
 incutisse sibi persuaserat, gravissimè affligitur, eò
 quod ob vitæ honestatem ab omnibus sit æstimatus, &
 hono-

honoratus. Quæritur, quomodo contra ejusmodi tentationem roborandus sit?

Responsio.

CXXI. In primis illi exemplum Christi ob oculum proponat, qui cum esset ipsa innocentia & sanctitate imò & divina Majestas, tamen non detrectavit in se mem subire carcerem, & pro malefactore haberi. Si ergo non sentit sua vulnera miles, qui Ducis vulnera intuetur; cur non & Joachimus infamiam suam longè mihiorem æquo animo sustineat, si gravissimam DEI ac Domini sui infamiam præ oculis habeat, & meditetur.

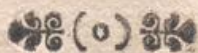
CXXII. Secundò Sanctorum etiã, qui incarcerationem non æquissimo duntaxat animo tulerunt, sed etiam pro summo honore agnoverunt, exemplum ei recensat; qualia sunt Josephi Patriarchæ, S. Joannis Baptistæ, Sanctorum Apostolorum Petri & Pauli, imò & aliorum omnium Apostolorum ac Martyrum, quorum 1043. olim in Wandalica persecutione in unum acervum compressi cogebantur eodem loco quo stabant, naturæ necessitatibus servite, unde intolerabilis fœtor exortus est; uti victor Uticensis lib. 1. pers. Wand. scribit. Unde S. Chrysostomus hom. 1. in epist. ad Eph. ait: *Nihil est æquè præclarum, atque vincula propter DEVM. Vincitum esse propter Christum, præclarium est, quàm esse Apostolum, quàm esse Doctorem, quàm esse Evangelistam. Si quis amat Christum, novit, quod dicitur. Si quis in DEVM absorptus est, & ejus amore uritur, novit vim vinculorum. Maluerit esse vincitum propter Christum, quàm habitare caelos.* Cum ergo & Joachimus sine sua culpa

in carcerem sit coniectus, quidni propter Christum
in carceratum se existimet, & honori sibi maximo ean-
dem incarcerationem ducat?

CXXIII. Tertio eidem suadeat, ut imitetur Mar-
tyres antiquos, qui, ut minus sentirent carceris pu-
dorem & infamiam animo in caelis habitabant, unde
de illis dictum est; *Crus in nervo, animus in caelo.*
Hinc & Tertullianus de illis dicebat: *O beati servi*
Christi! O Christiani, membra vestra ligata sunt ca-
tenis, sed spiritus vester est liberrimus. Facient corpora
in carcere, in equuleis, in tenebris, sed mentes ve-
stras nihil potest perturbare. Hoc tantum agite, con-
tendite cogitationibus vestris in palmam, considerate
pulchritudinem & suavitatem caelestis glorie, vagamini
per pulchras mansiones, quas Christus ait esse in caelis.
Quoties eas spiritu deambula veritis; nihil crus sentit in
nervo, cuius animus est in caelo.

CXXIV. Quarto illi ostendat, totam hominis
felicitatem & famam consistere in hoc, quod DEO
placeat, bonamque apud ipsum aestimationem & fa-
mam habeat; unde non curandum est, etiamsi in-
terdum ab hominibus spernatur; si enim saepe Acto-
res in Comaediis stultorum personam agunt, & ir-
rideri se patiuntur, ut spectatorum oculis placeant,
laudemque apud illos aucupentur; quanto magis ut
DEO placeamus, Christumque imitemur, bre-
vem irrisionem & infamiam averfari non
debemus.

§. II.

Tentatio II. circa timorem damnationis ad mortem incurrenda.

CXXV. **S**Empronius homo plebejus & Pauper
 Sob varia furta in carcerem conjectus
 adeò per timorem damnationis ad mortem incur-
 rendæ cruciatur, & angitur, ut neque comedere, ne-
 que dormire possit, imò in insaniam propè adigatur,
 quare Pastor ad ipsum vocatur, rogaturque, ut timo-
 rem hunc, si non omnino eximere, cerè lenire conetur,
 & temperare. Quæritur, quâ ratione hoc præstare
 debeat?

Responsio.

CXXVI. Inprimis illi ostendat, quàm inutilis &
 imprudens sit hic timor; vel enim sequetur damna-
 tio, quam timet; vel non sequetur; si non sequatur,
 frustra se cruciat timore mali, quod non eveniet;
 si autem secutura sit damnatio, tum saltem ante tem-
 pus imprudenter se affligit imaginatione illius, do-
 ploque gravius, & diuturnius sibi reddit supplicium.
 Horretur ergo, ut potius sequatur exemplum Chris-
 sti, nunquam ob passionem suam, licet bene præ-
 visam, tristati, donec tempus patiendi advenerit. Dicat
 proin cum eodem: *Pater mi, si possibile est, transi-
 seat à me calix iste, verumtamen non mea, sed tua
 voluntas fiat.*

CXXVII. Persuadeat illi, Magistratum nihil de-
 creturum, nisi quod jam ab ipsa usque æternitate in
 divino, justissimòque cœli consistorio conclusum est;
 que

quæ proin sententia cùm ex una parte immutabilis; ex altera parte autem summa cum sapientia ac bonitate concepta sit, decet, ut summa quoque cum reverentia, animique tranquillitate excipiat, illudque cum Heli affiduo reperatur: *Dominus est, quod bonum est in oculis suis, hoc faciat.*

CXXVIII. Tertio firmissimè ipsum credere jubet, DEUM, qui fidelis est, & neminem tentari aut onerari supra vires patitur, ipsi perinde, ac olim SS. Martyribus, adstitorum auxilio suo, effectumque, ut magnâ animi æquitate, constantiaque id omne, quod per Magistratum decreturus est, sustinere possit, id quod ipse haud dubiè in aliis extremo supplicio affectis non semel factum viderit.

CXXIX. Quarto denique meminisse ipsum jubet, quodcunque supplicium decernendum sit, brevissimo tempore id absolutum iri, atque adedò æquissimo tolerandum esse, si cum æterno & inexplicabili inferni supplicio comparatur, quod propter peccata sua sustinere debuisset, si DEUS ipsum perinde, ut alios ejusmodi peccatores vel statim post peccatum ex hac vita avocâset, vel in statu peccati obduratum discedere permisisset. Certè si illis, qui nunc ob minor peccata in inferno cruciantur, hæc gratia fieret, ut in hanc vitam redire, suaque delicta commertis suppliciiis expiare possent, promptissimis, lætissimisque animis universa, quæ ullus unquam reus sustinisset, supplicia tolerarent.

☉ (0) ☉

CAPUT IX.

DE TENTATIONIBVS IN EXILIVM
MISSORVM.

CXXX. **R**ogerus in carcere per aliquot annos detentus, tandem omnino in exilium missus est; quæ sententia, quia & patria dulcis admodum illi erat, & multos amicos & consanguineos illa habuerat, gravissima illi accidit, & ad mortem penè ipsum afflixit. Certè mortis ipsius sententiam æquiori animo laturum fuisse, intrepidè asseruit. Queritur, quomodo contra tam gravem tentationem laborandus sit?

Responsio.

CXXXI. Inprimis illi pulcherrima S. Chrylostoni & D. Basilii exempla proponat, quorum prior sicut Cyriacum scripsit epist. 3. Ego, cum è civitate migraverer, nihil horum curabam, sed dicebam intra mentem ipsum: si vult me exulera, agat in exilium: Dominus est terra, & plenitudo ejus. Posterior verò sic locum scribitur in orat. pan. Nullum exilium agnosco, in nullo loco circumscriptus sum, ac neque terram habeo quam nunc incolo, meam habeo; & eam omnem, quam projectus fuero, pro mea duco: imò, ut rectè loquar, universam terram DEI esse scio, cujus antea ego sum & peregrinus. Quod ipsum jam olim Ethnicus agnoverunt, unde Cicero parad. 4. Exilium inquit, terribile est his, quibus quasi conscriptus est habitandi locus, non his, qui omnem terrarum orbem urbem esse dicunt. Et juxta Senecam, non exulare, sed

inquam potest liber, & DEO cognatus. Hinc & Martellum ab Imperatore in exilium pulsum sic se consolantem introducit: Quod Patriam cares, non es miser: etenim ita te disciplinis imbuisti, ut scires, omnem locum sapienti viro patriam esse.

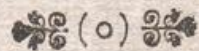
CXXXII. Secundò eidem ostendat, quòd in Antiphona *Salve Regina* aperte dicamus: *Ad te clamamus exules Filii Eve*: ut intelligamus nos in hoc mundo velut in exilio positos esse; unde & S. Paulus Hebr. c. 13. dixit: *Non habemus hic manentem civitatem, sed futuram inquirimus*. Hinc sicut aves nidulos suos, in quibus aliquamdiu habitabant, libenter deserunt, ut meliorem acquirant; ita & exules libenter suam patriam deserant, ut in cælo saltem jucundius habitare queant. Hinc S. Chrysostomus hom. 50. ad Pop. *Nidus, inquit, est presens vita ex festucis & luto coagmentatus: licet mihi magnas ades ostendas sive regias ipsas auro multo fulgentes & gemmis, nihil ab hirundinum nido differre censebo; hyemem quidem instante corrueat*. Cur ergo & Rogerius nidum hunc non libenter deserat?

CXXXIII. Tertiò illi demonstret, quòd, si verè & propriè de hac re loqui velimus, ibi vera nostra patria sit, ubicunque nobis bene est; illud autem, per quod nobis bene est, non in loco, sed in homine sit, hinc si quis sapiens est, peregrinatur: si stultus, exulat, ut rectè Seneca adverteat. Quare merito quidam alius dixit: Interdum nos quasi formicæ vel apes, si ex una caverna aut alveari exciderimus, hospites, exterique nobis esse videmur. Quod idcirco fit, quia omnia propria & familiaria, ut certè sunt, facere ignoramus. Cum igitur hic mundus omni-

bus communis sit, omnibus patria est (cùm omnes illo ad bene vivendum uti possimus) & sic nullus in eo exulat; id quod bene Anaxandridas Leontis Filius agnovit, qui cuidam acerbè ferenti, quòd ab urbe exulare cogeretur, dixit: Ne, vir optime, exhorrescas à civitate exulare, sed à Justitia exulare horridum est. Sed & Brutus, teste Seneca, dicere solebat, satis esse, quòd in exilium euntibus liceat secum virtutes ferre, illæ enim sunt, quibus se quisque in exilio consolari potest.

CXXXIV. Quartò denique illi ostendat, ubique ad cœlum aditum patere, ut jam olim agnovit Seneca sic ad matrem de suo exilio scribens: Undecunque ex æquo ad cœlum erigitur acies. Angustus est animus, quem terrena delectant; ad illa adducendum est, quæ ubique æquè parent, ubique æquè splendent. Possunt quidem homines invitum natali solo, aut aliquâ terræ parte ejicere, sed non patriâ cœlesti; hic D. Basilius hom. 4. de grat. act. ait: *Patriamne solutus es? at Patriam habes cœlestem Jerusalem.* Seneca & Ambrosius Ansbertus de S. Joanne Evangelista: *In Insulam Pathmos relegatus, metalloque damnatus, ubi putabatur humanâ vinciri custodiâ, ibi mentis libertatis transcendens, libero intuitu meruit cœlestia divina; & cui tunc certa terrarum spatia verita adire, secreta concessa sunt penetrare; sic sibi bene temporalibus malis, bonis perfruitur sempiternis.*

CAPUT X.

DE TENTATIONIBVS DAMNATORVM AD MORTEM.

CXXXV. **B**arnabas Prædator & latro famosus post longam inquisitionem tandem deprehensus, & in carcerem coniectus est; ubi sæpius tormentis subjectus, cum plurima crimina & atrocitæ fuisse confessus, tandem fatalem sententiam accepit, & ad rotæ supplicium damnatus est; quæ sententiâ auditâ, vehementer tristiari, & affligi cepit, tum quòd tam acerbâ morte plectendus esset; tum quòd tam ignominiosè illi moriendum foret. Quæritur, quomodo contra tantam tentationem munitus sit?

Responsio.

CXXXVI. Ante omnia illi memorabilem S. Augustini sententiam in memoriam revocet: *In omnibus adversitatibus meis non inveni tam efficax medium, quam vulnera, & passionem Christi; quare hoc exemplum assiduè ob oculos Barnabæ ponendum erit, ostendendumque, nihil esse, sive acerbitas mortis, sive ignominia spectetur, quod cum Christi sacratissima morte comparetur, maximè si etiam innocentia Christi consideretur; tunc enim verè cum bono latrone dicere poterit Barnabas: Nos quidem justè hæc patimur: ipse verò quid fecit? Certè S. Gregorio teste, nihil non æquanimitè toleratur: si Passio Christi ad memoriam revocetur.*

CXXXVII. Secundò illi pariter exemplum duorum latronum cum Christo crucifixorum ob oculos
V 3   ponat,

ponat, & disparē utriusque conditionem & finem demonstrat, sabinferatque, an non latius sit cum bono latrone peccatum suum agnoscere, & pro illius commertum breve supplicium æquo animo sustinere, & postea audire verba illa solatio plenissima; *Et diemecum eris in Paradiso*; quàm cum malo latrone pertinaciter in sua malitia perseverare, & præter pœnam temporaneam in hac vita toleratam, etiam æternos, inexplicabilēque cruciatus debere sustinere. Memento ergo semper noti versiculi; *Quod iuste patitur, patienter ferre memento.*

CXXXVIII. Tertio illi ostendat, cum omne peccatum puniri debeat in hac aut altera vita; an eligere cum Mauritio Imperatore malit in hac, quàm altera plecti, diceretque cum S. Augustino: *Domine, hic ure, hic seca: modò in æternum parcas.* Certe si optio daretur iis, qui de facto in inferno cruciatur, aut eligendi ejusmodi mortem ignominiosam aut tartareos cruciatus, haud dubiè dicerent, se usque ad diem iudicii quotidie in hac vita rotæ supplicium sustinere deberent, æquissimo & lætissimo modo toleraturos, si per talem pœnam ex inferno liberari possent; quanto promptius eam electuri essent si insuper ob talem mortem illis spes fieret æternæ felicitatis obtinendæ, cum ipse diabolus dixisse ferat se libenter omnes omnium damnatorum cruciatus collectivè acceptos usque in diem iudicii toleraturum, vel unico momento DEUM in cœlis cum Sanctis conveniri liceret.

CXXXIX. Quarto illi ostendat, quantum beneficium illi ex hoc capite DEUS exhibeat, quòd diem & horam obitûs, quam aliis ignotam esse voluit

prædicere per Magistratum, tempusque & media
 concedere voluerit, ut absque impedimento ullo,
 quod alii ex morbo morientes, sive à doloribus, sive
 tentationibus, sive ex modico rationis usu patiun-
 tur, se ad mortem cum magno merito, & laude apud
 DEUM, hominesque obtinenda se disponere, sic-
 que, ut Ecclesia de SS. Martyribus canit, mortis
 sacræ (vel piæ) compendio vitam beatam possidere
 possit. Agnoscat ergo hoc beneficium, & sic eo
 utatur; ut & opere ipso gratum se exhibeat, & fi-
 dem, ob quem illi hoc concessum est, obtinere me-
 reatur.

CAPUT XI.

DE SENVM TENTATIONIBVS.

CXXX. **C**Hremes decrepitus seniculus, cum
 nec dormire amplius, nec cibos ma-
 ficare, nec ob oculorum caliginem legere, scribe-
 reque, neque ob pedum debilitatem solus incedere
 posset, & præterea pleræque alia senectutis incom-
 moda experiretur, graves hac de causa tentationes
 impatienciæ patitur, maxime cum quotidie DEUM
 orare soleat, ut ipsum per mortem à tantis malis libe-
 ret, nec tamen exaudiatur. Quæritur, quomodo
 roborandus, & armandus sit contra talem tentatio-
 nem?

Responsio.

CXLI. Inprimis illi ostendat, cum juxta commune
 proverbium *senectus ipsa sit morbus*; per morbum au-
 tem præclaram occasionem augendi merita, virtutes-
 que præstantissimas exercendi offerri, communiter

Ascetæ doceant, ideoque Nundinis generalibus (ceterum Quid) eam comparare soleant; quam æquum sit, ut & ipse Chremes senectutem suam pro speciali beneficio cognoscat, tamque perinde ut morbum æquissimo animo ferat, sicque in suam utilitatem & commodum convertat, illam Ecclesiæ & S. Pauli Rom. 12. adhortationem animo semper volentes; *Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis. Abijcimus ergo opera tenebrarum* (id est, peccata in juvenili ætate commissa) *& induamur arma lucis; sicut in die honestè ambulemus*, prout grandævos senes, & in exemplum Juvenum positos decet.

CXLII. Secundò illi ostendat, quantum pariter beneficium per hoc etiam ipsi à DEO collatum sit, quòd non modò vitam, atque adeò tempus merendi, & æternas, immortalésque divitias & opes congregandi tamdiu conservàrit, sed alteriùs etiam prorogare paratus sit; si enim Rex aliquis thesaurum suum aperiret, & cuivis per certum tempus, quidquid vellet, auferendi potestatem concederet, an non magis beneficium sibi collatum existimaret, qui centum, quàm qui decem duntaxat, aut viginti horas pro tali oblatione concessas audiret? atqui similis gratia Chremeti per senectutem concessam facta est, cur ergo non gaudeat potiùs, quàm tristetur?

CXLIII. Tertio illi demonstrer, etiam ex eo cepte senectutem ipsi gratam esse debere, quòd cum illa moriantur vitia, quæ in juventute vigeant, uti rectè S. Ambrosius l. 1. hex. ostendit dicens: *Quid naturam accusas, ô homo? habet illa impedimenta quadam, senectutem & infirmitatem, sed senectus ipsa in bonis moribus dulcior, in consiliis subtilior, ad constantiam*

subeunda mortis potior, & ad reprimendas libidines fortior: infirmitas corporis, sobrietas mentis est; ut adeò merito quisvis senex cum S. Paulo 2. Cor. 11. dicere possit: *Cum infirmor, tunc potens sum.* Id quod ipsi etiam Ethnici agnoverunt, unde Seneca ep. 67. ait: *Ago gratias senectuti, quòd me lectulo affixit.* Quidni gratias illi agam hoc nomine? quidquid debebam nolle, non possum. Cui consentiens Cicero de senect. O! *præclarum*, ait, *munus ætatis, siquidem id aufert nobis, quod est in adolescentia vitiosissimum.*

CXLIV. Quartò denique illi senectutis beneficium ex eo demonstrat, quòd nullam propè rem inter naturalia bona pluris faciant, quàm honorem & famam juxta illud: *Omnia si perdas, famam servare memento*: cui autem magis competit honor, quàm senibus? ita sanè DEUS ipse verbo & exemplo hortatus est. Verbo quidem, dum Levit. 19. præcepit: *Coram cano capite consurge, & honora personam senis.* Opere autem, dum in cælo à viginti quatuor senioribus præcipuè adorari & coli, velut ab honorationibus voluit, ut S. Joannes Apoc. 4. vidit. Sed & Christus, ut senectutem honorandam esse monstraret, à sene Simeone, & Anna octoginta quatuor annorum vidua in templo excipi, & honorari voluit. Quanto autem in honore ab aliis hominibus habiti sint senes, & etiamnum habeantur, vel ex eo patet, quòd, uti Cicero de senect. dixerit: *Consilium, ratio, sapientia constat in senibus, quæ, nisi in illis essent, summum consilium majores nostri non appellâssent Senatuum.* Hinc & Moyles Num. 11. dixit: *Congrega mihi septuaginta viros de senibus Israël, quos tu nôsti, quòd senes populi*

*ſint, & Magiſtri. Quia ergo iſte honor ſenibus haud
dubiè propter virtutem, quæ ſola mater veræ gloriæ
eſt, teſte S. Bernardo, confertur, huic præ aliis ſtudeat
Chremes, ſibi que illa S. Cypriani l. de 12. abuſ. verba
applicet: *Abuſio magna eſt, ſi ſine virtute ſenex inveniatur;*
pluſ enim virtuti operam dare ſenibus competit,
quos præſentis ſæculi florida ætas deſeruit. Sicut enim
in arboribus reproba comparat arbor, quæ poſt flores fru-
ctus optimos cultori ſuo non exhibet; ſic & ipſo reprobus
eſt, quem ſlos deſerit iuventutis, & tamen in ſenectutem
honorum operum fructus maturos proferre
*parvipendit.**

P A R S VI.

DE TENTATIONIBUS
CIRCA IUDICIA DIVINA
OCCURRENTIBUS.

I. **E**ſi hæc pars ab initio alicui meritò ſupervacua
venerit videri poſſet, cùm teſte Siracide cap. 8.
omnium operum DEI nullam homo poſſit invenire
rationem; & quantò pluſ laboraverit ad quærendum,
tantò minuſ inveniat; & hinc D. Julianus in Conci-
lio Toletano dixerit, divina non diſcutienda, ſed cre-
denda eſſe, arque adedò generale pro omnibus tenta-
tionibus in hac materia occurrentibus telum eſſe de-
beat illa Tobix Senioris ſententia; *juſtus es, Do-*
mine, & omnia iudicia tua juſta ſunt; nam ut S. Pau-
linus ep. 38. ſapienter diſcurrit, *ſi à DEO omnia: &*
DEVS bonus eſt, omnia profectò, quæ fecit DEVS, bona
erunt.